

8—9 november

Debatter m. m.

Tisdagen den 8 november

	Sid.
Svar på interpellation av herr Svensson i Stenkyrka ang. fördelningen av bidragen i anledning av 1959 års skördeskador	3
Interpellationer av:	
herr Vigelsbo ang. statsbidrag till kommuner för anläggande av branddammar	5
herr Eriksson i Bäckmora ang. eltaxorna för detaljbonnenter	6
herr Hallén ang. införsel i lön för ådömt skadestånd	9

Onsdagen den 9 november

Svar på fråga av herr Svensson i Kungälv ang. förslag om arvsrätt åt utomäktenskapligt födda barn	11
Avdragsrätt vid beskattningen för studieunderstöd samt för amortering av studieskuld, m.m.	13
Ändring i lagstiftningen om konkurrensbegränsning	17
Rätt för kommun att uttaga avgifter för förbränning av sopor	32
Decentralisering av tillståndsgivningen beträffande yrkesmässig biltrafik	39
Interpellation av herr Elmwall ang. obligatorisk säkerhetstestning av bilar	44

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 9 november

<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 151, om utredning rörande utbildningen av sysselsättnings- och arbetsterapeuter	12
— nr 152, om ändring av bestämmelserna om statsbidrag till driftkostnader för det allmänna skolväsendet	12

	Sid.
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 153, om ändring av bestämmelserna om statsbidrag till yrkesskolor	12
— nr 154, rörande anordnande av skollokaler i bostadshus	12
— nr 155, om tillsättande av en kommitté för åstadkommande av balanserad driftbudget utan allmän varuskatt	12
— nr 156, om utbetalning av visst belopp till fru Ella Thörnberg	13
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 74, ang. avdragsrätt vid beskattningen för studieunderstöd samt för amortering av studieskuld, m. m.	13
— nr 76, ang. ändrad lydelse av 26 § förordningen om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning, m. m.	17
— nr 77, ang. förordning om bidrag till vanföra ägare av motorfordon	17
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 52, om ändring i lagstiftningen om konkurrensbegränsning	17
— nr 53, om ändring i lagen angående förbud mot införsel till riket av varor med oriktig ursprungsbeteckning	32
— nr 54, ang. rätt för kommun att uttaga avgifter för förbränning av sopor	32
— nr 55, om undantag från bestämmelserna angående yrkesmässig automobiltrafik	39
— nr 56, ang. decentralisering av tillståndsgivningen beträffande yrkesmässig biltrafik	39
— nr 61, om skyndsam behandling av vissa frågor angående yrkesmässig biluthyrning	43

Tisdagen den 8 november

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollet för den 1 in-
nevarande november.

§ 2

Svar på interpellation ang. fördelningen
av bidragen i anledning av 1959 års
skördeskador

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet,
herr statsrådet NETZÉN, som yttrade:

Herr talman! Med andra kammarens
tillstånd har herr Svensson i Stenkyrka
frågat mig dels om jag vill redogöra
för orsaken till att fördelningen av bi-
dragen i anledning av 1959 års skör-
deskador inte blivit i överensstämmelse
med de förutsättningar, som angavs i
riksdagsbeslutet, dels om jag har för av-
sikt att vidta åtgärder i syfte att tillse,
att Kalmar läns södra hushållningssäll-
skapsområde, Värmlands samt Gotlands
län tillföres bidrag i anledning av 1959
års skördeskador i den utsträckning,
som förutsattes vid riksdagsbeslutet.

I anledning härav vill jag först erinra,
att enligt riksdagens beslut de närmare
grunderna för fördelningen av tillgäng-
liga bidragsmedel med utgångspunkt
från vissa i propositionen 1960: 84 an-
givna huvudregler skulle fastställas av
Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts
bemyndigande, av lantbruksstyrelsen ef-
ter hörande av statens jordbruksnämnd
och jordbrukets förhandlingsdelegation.
Lantbruksstyrelsen, som fått nämnda
bemyndigande, har efter hörande av
nämnden och förhandlingsdelegationen
verkställt fördelning av tillgängliga bi-
dragsmedel. Styrelsens förslag till för-

delning har för övrigt lämnats utan er-
inran av jordbruksnämnden och för-
handlingsdelegationen.

Vad därefter gäller frågan om för-
delningen skett i överensstämmelse med
de förutsättningar, som angavs i riksdags-
beslutet, vill jag anföra följande.

I det av jordbruksnämnden i samråd
med jordbrukets förhandlingsdelegation
framlagda, av Kungl. Maj:t och riksdagen
godtagna förslaget om de behovs-
prövade bidragen utgick man från att
den övervägande delen av bidragsmed-
len skulle tillfalla de svårast drabbade
områdena, i främsta rummet Kalmar
läns södra hushållningssällskapsområde
samt Gotlands och Värmlands län. Jord-
bruksutskottet framhöll — såsom inter-
pellanten också anfört — i sitt utlåtande
nr 1960: 23, att avsikten var den nu
nämnda.

Vilka var då de av skördeskador år
1959 svårast drabbade områdena? En-
ligt de av jordbruksnämnden i propo-
sitionen redovisade undersökningarna
torde härmed ha avsetts Jönköpings,
Kalmar, Gotlands, Blekinge, Värmlands,
Örebro och Västmanlands län samt Älvs-
borgs läns norra del. Utav de av jord-
bruksnämnden på grundval av de sub-
jektiva skördeuppskattningarna gjorda
beräkningarna framgår, att skördeför-
lusten inom nu nämnda områden utgjorde
omkring 63 procent av den totala
skördeförlusten inom landet. Motsvarande
tal för skördeförlusten enligt de till
lantbruksnämnderna inkomna ansök-
ningarna om bidrag utgör omkring 64
procent. Av de tillgängliga bidragsmed-
len å 10,4 miljoner kronor har nu ifrå-
gavarande områden tilldelats drygt 7,1
miljoner kronor eller omkring 69 pro-

**Svar på interpellation ang. fördelningen av bidragen i anledning av 1959 års skörde-
skador**

cent av totalbeloppet. En dylik fördelning måste enligt min mening innebära, att den uttalade avsikten, att den övervägande delen av bidragsmedlen skulle tillföras de svårast drabbade områdena, har tillgodosetts.

Vad därefter gäller Kalmar läns södra hushållningssällskapsområde samt Gotlands och Värmlands län utgör deras andelar av skördeförlusten inom de svårast drabbade områdena enligt jordbruksnämndens beräkningar och ansökningarna till lantbruksnämnderna omkring 45 respektive 46 procent. Av de tilldelade bidragsmedlen å drygt 7,1 miljoner kronor har dessa tre områden fått 4,1 miljoner kronor eller 58 procent. Den andra utgångspunkten för fördelningen — att Kalmar läns södra hushållningssällskapsområde samt Gotlands och Värmlands län skulle komma i främsta rummet — synes såvitt jag kan finna också den ha följts.

I jordbruksnämndens sedermera godtagna förslag förutsattes vidare, att för åtskilliga områden inom riket, bland andra de fyra nordligaste länen och Malmöhus län, allvarliga skördeskador skulle föreligga endast i enstaka fall och att för sådana områden medelsbehovet för kontantbidrag följaktligen skulle vara ringa. Så har också blivit fallet. Till Malmöhus och Norrbottens län har sålunda inga bidrag alls utgått. Till de tre övriga nordliga länen har lämnats bidrag till ett sammanlagt belopp av endast 53 500 kronor.

Andra hushållningssällskapsområden än de nu nämnda bedömes enligt jordbruksnämndens förslag inta en mellanställning i fråga om utbredningen av mera allvarliga skördeskador. För vart och ett av dessa områden ansågs endast tämligen begränsade belopp av bidragsmedel kunna komma i fråga. Av dessa områden har Södermanlands län och Skaraborgs län fått omkring 600 000 kronor var i bidragsmedel, Stockholms, Uppsala samt Göteborgs och Bohus län

har fått respektive omkring 400 000, 370 000 och 290 000 kronor, medan övriga områden tilldelats mellan 35 000 och 170 000 kronor. Som jämförelse kan nämnas, att Kalmar läns södra hushållningssällskapsområde, Värmlands län och Gotlands län erhållit respektive omkring 1 750 000, 1 525 000 och 850 000 kronor. Man kan sålunda konstatera, att i enlighet med jordbruksnämndens utgångspunkter endast begränsade belopp tillförts de områden, som ansågs inta en mellanställning.

Fördelningen av bidragen i anledning av 1959 års skördeskador har sålunda, såvitt jag kunnat finna, blivit i överensstämmelse med de förutsättningar, som angavs i riksdagsbeslutet.

Met det anförda anser jag mig, herr talman, även ha besvarat interpellantens andra fråga.

Härpå anförde

Herr SVENSSON i Stenkyrka (cp):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framföra mitt tack för svaret på min interpellation. Enligt statsrådets mening skulle fördelningen av skördeskadebidragen för 1959 ha blivit helt i överensstämmelse med de förutsättningar som angavs i riksdagsbeslutet. Naturligtvis tänker jag inte anställa någon process med jordbruksministern om den saken. Det är ju fråga om en subjektiv bedömning. I jordbruksnämndens skrivelse såväl som i propositionen framhölls, att »den alldeles övervägande delen» av bidragsbeloppet på 10,4 milj. kronor skulle tillfalla de av 1959 års skördeskador »svårast drabbade områdena, i främsta rummet Kalmar läns södra hushållningssällskapsområde samt Gotlands och Värmlands län». Nu har dessa tre områden, såsom statsrådet redovisar i svaret, tillförts 4,1 milj. kronor. Jag kan inte komma ifrån, att den siffran måste betecknas

Interpellation ang. statsbidrag till kommuner för anläggande av branddammar

som alltför ringa, om man ser den mot bakgrunden av vad som vid riksdagsbeslutet angavs om »det främsta rummet» — även om nu detta skall vara en del av »den alldeles övervägande delen». Såsom jag påvisade i interpellationen har kompensationsprocenten för de tre områden, som skulle sättas i främsta rummet, blivit väsentligt lägre än för vissa andra områden, trots att i riksdagsbeslutet bl. a. angavs som förutsättning för bidrag, att hänsyn skulle tas till skördekadeförlusten i förhållande till den normala inkomsten. Kalmar läns södra hushållningssällskapsområde, Värmland och Gotland synes då inte ha kommit »i främsta rummet» vid fördelningen på det sätt som angavs i propositionen. Härmed vill jag inte säga annat än att de andra områden, som fått en gynnsammare kompensation, var i behov av det. Det hela torde utgöra bevis för att bidragsbeloppet 10,4 milj. kronor var alldeles otillräckligt.

Jag ställde i min interpellation också frågan, om statsrådet hade för avsikt att vidta åtgärder i syfte att tillse, att de tre områden, som drabbades hårdast av fjolårets skördekadror, skulle få hjälp i den utsträckning som förutsatts. Jag tycker inte, att jag har fått svar på den frågan. Nu har ju emellertid jordbruksutskottet vid sin behandling av de nya skördekadrelånen förutsatt att regeringen skall överväga visst ekonomiskt bistånd i form av kontantbidrag åt de i år svårast skördekadradrabbade jordbrukarna. I remissdebatten gav jordbruksministern åtminstone ett halvt löfte om att en sådan proposition skulle läggas fram. Jag hoppas att jordbruksministern vid utformningen av ett sådant förslag också tar hänsyn till den svåra situation som inträtt för jordbrukare, som drabbats av skördekadror inte bara i år, utan också under fjolåret men då inte kunde få den ekonomiska hjälp som ursprungligen förutsatts.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3

Föredrogos var för sig och hänvisades till behandling av lagutskott de på bordet liggande motionerna nr 866 och 867.

§ 4

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 151—156, bevillningsutskottets betänkanden nr 74, 76 och 77 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 52—56 och 61.

§ 5

Föredrogs den av herr *Christenson* i Malmö vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående de statliga kommittéernas arbetstakt.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Interpellation ang. statsbidrag till kommuner för anläggande av branddammar

Herr VIGELSBO (cp) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Under en följd av år har enligt riksdagsbeslut statsbidrag utgått till kommunerna för anläggande av branddammar. Enligt kungl. kungörelse av den 13 oktober 1944 må statsbidrag beviljas till belopp motsvarande högst hälften av den för anläggningen beräknade kostnaden, däri inberäknat även utgift för i 3 § omfördäld utredning.

Enligt samma kungörelses 6 § skall statsbidraget utbetalas av civilförsvarsstyrelsen: »Hava de verkliga kostnaderna överstigit de beräknade må civilförsvarsstyrelsen bevilja tilläggsbidrag till så stor kvotdel av skillnaden mellan de verkliga kostnaderna och de beräknade som det ursprungliga bidraget utgör av de beräknade kostnaderna.»

Interpellation ang. eltaxorna för detaljabbonenter

Enligt ett departementschefsuttalande i samband med behandlingen av riksstaten för budgetåret 1960/61 sägs: »I vad avser branddammar anser jag mig emellertid med hänsyn till att ett stort antal dammar färdigställts och att kommunerna därvid haft anledning påräkna statsbidrag böra föreslå oförändrad medelsanvisning även för budgetåret 1960/61 för att en bidragsgivning efter behovsprövning övergångsvis skall möjliggöras.»

Den bidragsgivning, som från statsmakternas sida utlovats, har emellertid under ett flertal år ej kunnat infrias. Stora eftersläpningar är att notera. Sedan branddammar reglementsenligt anlagts och avsynats samt godkänts, har år efter år ansökningar till civilförvarsstyrelsen ingivits om författingsenligt utlovade bidrag. Dessa bidrag har emellertid uteblivit som det från civilförvarsstyrelsen framhållits »av brist på medel».

Många kommuner har nu följaktligen stora belopp att utfå från statsverket i form av utlovade statsbidrag för angivna ändamål. Att endast skattetyngda kommuner skulle erhålla dessa bidrag, därom har intet sagts i bidragsförfattningens ursprungliga avfattning.

Den eftersläpning som föreligger uppgår till mycket stora belopp. Den föreställningen börjar nu bibringas kommunerna, att behovsprövningen skall tillämpas även då det gäller både för tre och fyra år sedan sökta och godkända statsbidrag. Det råder en viss oro bland kommunerna för att de på detta sätt skall gå miste om ett bidrag som de varit lovade och med vilket de också räknat. Det finns kommuner, ganska små sådana för övrigt, som kan ha ända till både 20 000 och 30 000 kronor att fordra i statsbidrag. För dessa kommuners skattebetalare utgör denna förlust av uteblivna statsbidrag en avsevärd merbelastning.

Med hänvisning till här angivna omständigheter anhåller jag om andra

kammarens medgivande att få till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet framställa följande frågor:

1. Har herr statsrådet sin uppmärksamhet riktad på denna fråga?

2. Ämnar herr statsrådet vidtaga åtgärder för att till kommunerna utge de eftersläpande fordringar som uppkommit i samband med kommunernas författingsenliga uppordnande av sitt brandförsvar?

Denna anhållan bordlades.

§ 7

Interpellation ang. eltaxorna för detaljabbonenter

Ordet lämnades på begäran till

Herr ERIKSSON i Bäckmora (cp), som anförde:

Herr talman! I direktiven för 1943 års elkraftutredning förutsattes att undersökningar skulle verkställas angående möjligheten, att genom statens medverkan mera planmässigt än dithills trygga landets och särskilt landsbygdens försörjning med elkraft. Ävenså förutsattes en utredning om i vad mån en standardisering av eltariffernas utformning lämpligen var genomförbar. Lösningen av den senare frågan ansågs utgöra ett viktigt steg mot förenhetligande av priset på elektrisk kraft i landet.

Efter att år 1946 ha avslutat en inventering av på vilka villkor landets dåvarande omkring 3 700 distributionsföretag tillhandahöll kraften till konsumenterna, kunde elkraftutredningen konstatera, att dessa tillämpade inemot 11 000 tariffer med synnerligen varierande uppbyggnad och prisläge. Utredningen fann det därför angeläget att upptaga frågan om standardtariffer på detaljdistribution av elkraft på landsbygden till separat behandling, och den 2 januari 1947 framlade utredningen ett betänkande med förslag till s. k. normaltariff (SOU 1947: 4).

Interpellation ang. eltaxorna för detaljabonnenter

Elkraftutredningens förslag byggde i allt väsentligt på ett av en kommitté inom Svenska elverksföreningen utarbetat förslag, vilket i sin helhet är intaget som en bilaga till betänkandet.

Normaltariffen infördes från 1947 av praktiskt taget alla större elkraftdistributörer, men även av många mindre kraftbolag och elektriska distributionsföreningar. På grund av den ökade användningen av eluppvärmda tvättmaskiner och andra effektkrävande apparater i lantushållen ansågs en revidering av normaltariffen nödvändig, och som avslutning på sitt 12-åriga utredningsarbete föreslog därför elkraftutredningen år 1956, att en reviderad normaltariff borde komma till användning. Även revideringen av normaltariffen grundade sig i allt väsentligt på ett förslag som utarbetats inom Svenska elverksföreningen. (SOU 1956: 5.)

Övergången till normaltariffen ansågs böra ske frivilligt, varför många distributionsföretag alltjämt tillämpar sina gamla taxor. Dagens situation är sålunda, att elkraften på den svenska landsbygden debiteras efter flera varianter av normaltariffen och dessutom efter ett stort antal äldre taxor, varför fortfarande tusentals varianter av eltaxor tillämpas av de ca 2 000 företag, som nu distribuerar elkraft i landet.

Normaltariffen har formen av en grundavgiftstariff, baserad på tariffenheter (te), vilkas antal fastställs i förhållande till förbrukarnas elkraftbehov med hänsyn i huvudsak till rumsantal, areal odlad jord och i vissa fall, såsom t. ex. för verkstäder med hänsyn till installerad motoreffekt. Förutom en engångsavgift, som avväges i förhållande till anläggningskostnaden — den s. k. anslutningsavgiften — erlägger normaltariffabonnenten tre årligen återkommande avgifter, vilka benämnes strömvavgifter, nämligen en abonnentavgift per mätpunkt, en grundavgift per tariffenhet och en energiavgift per kilowatt-timme (kWh). Den reviderade normal-

tariffen gör bostadsabonnentens te-tal beroende t. ex. av elspisens eller tvättmaskinens storlek och för jordbruksabonnenten har hästkraftantalet för den största motorn gjorts beroende av arealens storlek. Överskrides den s. k. fria effekten, påföres abonnenten extra te och därmed extra såväl engångs- som årliga grundavgifter.

Det måste uppenbarligen vara förknippat med stora svårigheter, på grund av de olikheter som råder bland förbrukarna med avseende på näringsutövning, byggnadssätt, jordvärde, brukningsförhållanden etc., att få till stånd ett för hela landet användbart mätetal på förbrukarnas elkraftbehov. Med hänsyn till de förhållanden som var rådan- de på eltariffområdet för 15 å 20 år sedan, ansågs emellertid grundavgiftstariffen vara den bästa tänkbara lösningen, varför densamma förordades förutom i Sverige även i många andra länder.

Genom den ökade elanvändningen för olika ändamål, vilken medfört en fördubbling av energiförbrukningen för varje 10-årsperiod, har det visat sig nödvändigt uppställa en mängd nya regler för te-talets beräkning, och då man därjämte av praktiska skäl tvingats till förenklingar, har det i praktiken visat sig, att överensstämmelsen mellan abonnentens effektbehov i kilowatt (kW) och det te-tal han påföres ofta är ganska ringa. Följden har också blivit, att te-talets uträkning har blivit så gott som obegripligt för de flesta abonnenter på landsbygden, och rättvisan i systemet kan starkt ifrågasättas. Varför skall t. ex. ett 2-personers hushåll, som har en bostad på 5 rum och kök, av vilka kanske endast ett par rum stadigvarande begagnas — en icke ovanlig situation på landsbygden — betala nästan dubbelt så stor fast avgift som ett 2-personers hushåll med 2 rum och kök vid exakt samma elförbrukning? Varför skall en jordbruksabonnent, som driver ett kreaturslöst jordbruk och begagnar sig av skör-

Interpellation ang. eltaxorna för detaljabbonenter

detröska och därför har föga mer användning för elkraft än en bostadsabbonent, erlægga höga grundavgifter, beräknade inte bara efter bostadens utan även efter den odlade arealens storlek? För småindustrien, som i regel icke kan köpa sitt behov av elkraft efter den för storindustrien gynnsamma högspänningstariffen eller någon annan nu tillämpad effekttariff, innebär normaltariffen stora olägenheter och höga elavgifter. En liten industri, som rationaliserat driften genom att förse varje arbetsmaskin med en motor, påföres nämligen ett te-tal som är direkt proportionellt mot motorns sammanlagda effekt och inte, vilket vore naturligare och rättvisare, efter den högsta effekt som tages i anspråk och som vanligen är mycket lägre än motorernas sammanlagda effekt.

Genom att en skiftesvis användning av apparater och motorer icke medför någon reducering av de grundavgifter en bostads-, jordbruks- eller småindustriabbonent har att erlægga avstår normaltariffabbonenterna från anskaffande av arbetsbesparande apparater och motorer, som påverkar tariffenhetstalet och medför extra avgifter. Normaltariffen är alltså icke i alla avseenden utvecklingsbefrämjande utan kan i stället verka i rakt motsatt riktning.

I flera länder, såsom i USA, Canada och Belgien, har man därför redan övergivit grundavgiftstariffen och infört stegrabattariffer, med fallande energipris vid stigande förbrukning eller för-enklade effekttariffer, i vilka de fasta avgifterna är helt oberoende av sådana faktorer som antal rum, odlad areal etc. I Danmark har man med stor framgång för såväl producenter som förbrukare av elkraft prövat ett taxsystem, vilket helt enkelt gör den fasta avgiftens storlek beroende på säkringens eller den s. k. proppens storlek. »Propptaxan» infördes av ett landsbygdsföretag i Danmark med 21 000 abonnenter för mer än sex år sedan. Taxsystemet blev i början

mycket starkt kritiserat av andra distributionsföretag i Danmark, men nu har omkring 15 företag övergått till samma system.

Även i vårt land tycks kraftdistributörerna kommit underfund med att här tillämpade tillkrånglade tariffenhetsberäkningar medför en mångfald improduktiva arbeten utan att därför lämna elkraftproducenterna några garantier för full kostnadstäckning eller en rättvis behandling av elabbonenterna. Svenska elverksföreningen har därför tillsatt ett tariffutskott, som har fått i uppdrag att komma med förslag till en effekttariff, som är lämplig även för detaljabbonenter. Enligt uppgift kan detta utskott väntas komma att pröva även det danska systemet.

Det har tidigare meddelats att tariffutskottet skulle bli färdigt med sitt förslag innevarande år. Det lär nu vara osäkert att så blir fallet.

Det är emellertid en angelägenhet av stor vikt för landets detaljabbonenter på elkraft och i synnerhet för företagare, vare sig dessa är jordbrukare eller mindre industrier och hantverkare, att eltaxorna är så uppbyggda att de främjar en mångsidig användning av elkraften. Då detta kan åstadkommas med en eltaxa som ger möjlighet för en abonnent att förfoga över en viss effekt i kW efter eget val utan en kostsam detaljkontroll, synes både kraftleverantörer och förbrukare ha intresse av att detaljtaxor efter ett helt annat system än normaltariffen kan erbjudas förbrukarna även i vårt land.

Med anledning av vad som ovan anförts, anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få rikta följande fråga:

Vill herr statsrådet medverka till att de eltaxesystem, som ersatt normaltariffen i vissa länder eller som där prövas jämsides med denna, inom en nära framtid även erbjuds detaljabbonenterna på elkraft i vårt land t. ex. på så

Interpellation ang. införsel i lön för ådömt skadestånd

sätt, att statens vattenfallsverks taxebestämmelser kompletteras med en taxa liknande den danska s. k. propptaxan eller någon annan effekttariff, som är lämplig för bostads- och jordbruksabonnemang liksom för mindre industri- och hantverksabonnemang?

Denna anhållan bordlades.

§ 8

Interpellation ang. införsel i lön för ådömt skadestånd

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr HALLÉN (s), som yttrade:

Herr talman! I riksdagen har sedan länge rests krav på att skadestånd, som ådömts på grund av brott, måtte förse med effektivare former för dess uttagande. Redan vid 1944 års riksdag föreslogs i motioner att möjlighet till införsel måtte öppnas för fordran på skadestånd, som utdömts på grund av misshandelsbrott. Vid 1945 års riksdag yrkades revision av utsökningslagen och i samband därmed stående författningsar. Detta föranledde en riksdagsskrivelse i frågan. År 1946 väcktes åter en motion om en allmän översyn av skadeståndsrätten. Första lagutskottet skrev emellertid, att frågan om skadestånd på grund av brottslig handling kunde antagas bli upptagen av strafflagberedningen, varjämte ett återupptagande av det nordiska lagstiftningsarbetet vore att förvänta, därvid skadeståndsrätten särskilt skulle behandlas. Då detta kunde antagas ske inom en relativt snar framtid, vore en utredning nu obehörlig. Riksdagen fattade samma beslut. År 1947 fick professor Ivar Strahl i uppdrag att med representanter för övriga nordiska länder verkställa en förberedande utredning angående lagstiftning på skadeståndsrättens område. Tre år senare framlade professor Strahl sitt betänkande, vari han bl. a. yttrade, att exekutionsmöjligheterna skulle kunna

tänkas bli förstärkta genom att införsel i lön för skadestånd på grund av brott infördes. Senare under år 1950 biträdde de utsedda representanterna från de nordiska länderna professor Strahls uttalanden.

Vid 1950 års riksdag väcktes motioner om en snabb och allsidig utredning om billånekriminalitetens orsaker och de lämpligaste åtgärderna för dess stävande och i ett par andra motioner begärdes en allsidig utredning rörande möjligheterna att få till stånd effektiva åtgärder mot tillgrepp av motorfordon. Riksdagen beslöt att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande möjligheterna att få till stånd effektiva åtgärder mot tillgrepp av motorfordon. I anledning av riksdagsskrivelsen uppdrog Kungl. Maj:t åt statens kriminaltekniska anstalt att verkställa utredning om vilka åtgärder av teknisk natur, som kunde vidtagas för att hindra eller försvåra tillgrepp av motorfordon. Denna utredning är verkställd och har avlämnats till Kungl. Maj:t. Vid 1952 års riksdag väckte undertecknad en motion vari föreslogs, att Kungl. Maj:t skulle till strafflagberedningen för närmare övervägande överlämna frågan om effektivare former för uttagande av ådömd ersättning för vid bilstölder vållade skador genom tillämpning av lagen om införsel i lön eller på annat sätt. Riksdagen beslöt begära en utredning angående effektivare former för uttagande av ådömd ersättning för i samband med tillgrepp av motorfordon uppkomna skador. År 1954 återkom i olika motioner kravet på införsel i arbetsinkomst för beredande av ersättning åt målsägande i brottmål. Första lagutskottet erinrade om att kravet på effektivare indrivning av skadestånd på grund av vissa brott syntes göra sig gällande med sådan styrka, att även möjligheten att använda införselinstitutet borde övervägas vid en förutsettningslös utredning. I strafflagberedningens betänkande år 1956 meddelades, att beredningen övervägt exeku-

Interpellation ang. införsel i lön för ådömt skadestånd

tionsrättsliga åtgärder för att effektivisera skadeståndsbetalningen, varvid kunde ifrågakomma att öppna möjlighet till införsel för skadestånd på grund av brott. Denna fråga sammanhängde emellertid med frågan om en revision av utskökningslagen. År 1957 väcktes nya motioner om införselinstitutets utvidgning, varvid vederbörande utskott hänvisade till strafflagberedningens ovan angivna påpekande om sambandet med den förestående revisionen av utskökningslagen. Det senaste uttrycket för riksdagens intresse för dessa spörsmål avgavs vid 1958 års riksdag, då i en motion föreslogs bl. a. att bilskadestredningen finge speciellt uppdrag att närmare utreda frågan om införselinstitutets utvidgning till att omfatta även bilstölderna. Första lagutskottet erinrade om riksdagens uttalande 1957 att detta spörsmål borde upptagas vid reformeringen av utskökningslagen. Dessutom upplystes att denna reformering numera påbörjats genom att justitieministern tillkallat en utredningsman för en förberedande översyn av utskökningslagen och därmed sammanhängande lagstiftning, varför motionen avstyrktes och riksdagen biträdde utskottets mening.

Dröjsmålet med de begärda utredningarnas igångsättande torde ha sin grund i att frågan är så vittomfattande: Skall utdömt skadestånd på grund av brott omfatta *alla* dylika brott, eller kan man tänka sig en speciallagstiftning av t. v. provisorisk karaktär omfattande exempelvis billån och därvid uppkomna skador? Kan man tänka sig, att liksom införselinstitutet är begränsat att brukas blott när det gäller ogulden skatt och böter samt försummade underhållsskyldigheter gentemot barn, det blott borde utökas att gälla för ådömt skadestånd för genom bilstöld vållade skador? D. v. s. skall man vänta med aktiva åtgärder, tills man kan prestera en restlös lösning av dessa med varandra sammanhängande spörsmål, eller skall man begränsa sig till en provi-

isorisk lagstiftning som kan genomföras betydligt snabbare? Det prekära läget i fråga om ungdomskriminaliteten tycks visa, att snara åtgärder är angelägna. Förre riksåklagaren Heuman har framhållit, att det är ganska sällan som domstolen kombinerar villkorlig dom med skadeståndsskyldighet. Av 3 246 villkorligt dömda med skadeståndsskyldighet har endast 379 fått föreskrift om hur skadeståndet skall erläggas. Förre chefen för den s. k. skojarroteln i Stockholm, f. d. kriminalkommisarien Justus Svensson, som har en 40-årig erfarenhet av det här berörda klientelet, vitsordar, att de flesta av dessa ungdomar saknar sinne för skyldigheten att göra rätt för sig, och de har genomgående en tydlig ovilja mot arbete. Risken att vid försummelse att betala ådömt skadestånd med åtföljande arbetsvägran kan leda till arbetsföreläggande å arbetshem, skulle skapa en situation som den skyldige säkert vill undvika. Och helt nyligen har Stockholms polismästare Luning i ett uttalande i Expressen givit uttryck för sin känsla att den s. k. undre världen formligen växer honom över huvudet, ej blott genom att han har för fåtaliga krafter till sitt förfogande utan genom att den kriminella atmosfären visar inga som helst tecken att lätta, utan snarare tvärtom. Nedgången i antalet bilstölder är uppenbart tillfällig. När de unga tjuvarna lärt sig att forcera billåsen, kommer brottsiffrorna säkerligen att stiga igen.

Jag anhåller om andra kammarens tillstånd att få till herr justitieministern rikta följande spörsmål:

1) Anser herr statsrådet att för brott ådömt skadestånd för att bli fullt effektivt bör förses med en bestämmelse, att lagen om införsel i lön skall tillämpas?

2) Om med hänsyn till pågående utredningar om utskökningslagen m. m. befinnes svårt att nu framlägga förslag om införselinstitutets tillämpning när det gäller ådömt skadestånd i allmän-

het, anser statsrådet det tänkbart att med hänsyn till ungdomsbrottsligheten en provisorisk lagstiftning kunde genomföras, som begränsades till egendomsbrott, innefattande skadegörelse, stölder, rån o. d.?

Denna anhållan bordlades.

§ 9

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren, nämligen

nr 180, angående godkännande av avtal mellan Sverige samt Storbritanien och Nordirland för undvikande av dubbelbeskattning och förhindrande av skatteflykt beträffande inkomstskatter, och

nr 181, angående godkännande av avtal mellan Sverige samt Storbritan-

nien och Nordirland till lindring i dubbelbeskattning beträffande skatter å kvarlåtenskap.

Dessa propositioner bordlades.

§ 10

Anmälades en till herr talmannen under sammanträdet avlämnad motion, nr 868, av herr *Löfgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 167, med förslag till varumärkeslag m. m.

Denna motion bordlades.

§ 11

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.14.

In fidem

Sune K. Johansson

Onsdagen den 9 november

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollen för den 2 innevarande november.

§ 2

Svar på fråga ang. förslag om arvsrätt åt utomäktenskapligt födda barn

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **KLING**, som yttrade:

Herr talman! Herr Svensson i Kungälv har frågat när utredningsförslag om arvsrätt åt utomäktenskapligt födda barn kan förväntas och när riksdagen kan beredas tillfälle att ta ställning till förslag från regeringen i denna fråga. Till svar härpå vill jag anföra följande.

Förslag om arvsrätt för utomäktenskapliga barn i samma utsträckning

som för barn i äktenskap framlades av ärvdabalkssakkunniga i samband med förslaget till ny ärvdabalk. När den nya ärvdabalken antogs vid 1958 års riksdag intog emellertid regeringen och riksdagen den ståndpunkten, att frågan om efterlevande makes rätt i boet borde lösas, innan en utvidgning av de utomäktenskapliga barnens arvsrätt beslutades. Frågan om efterlevande makes rätt i boet utredes av familjerättskommittén, som även har att verkställa översyn av giftermålsbalken. Kommittén har nu varit i arbete några år, men det är ännu inte möjligt att närmare ange, när kommitténs förslag i dessa ämnen kan föreligga. Det må nämnas, att utredningen bedrivs i nordiskt samråd, vilket icke kan undgå att i viss mån fördröja arbetet.

Härpå anförde

Svar på fråga ang. förslag om arvsrätt åt utomäktenskapligt födda barn

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! Jag vill först tacka justitiedepartementets chef för svaret på min fråga.

Det finns naturligtvis ingen anledning — och inte heller någon möjlighet, eftersom det är en enkel fråga — att ta upp någon större debatt i denna sak. Jag vill bara vädja till justitieministern att försöka påskynda utredningen, så att vi kan få ta ställning till ett förslag så snart som möjligt.

Denna fråga diskuterades 1957, och vid det tillfället gissade den dåvarande justitieministern på att förslag skulle kunna framläggas inom tre å fyra år. Sedan nu tre år förflutit märker jag, att justitieministern inte ens gissar. Men jag vill vädja om att utredningen påskyndas och tackar än en gång för svaret på min fråga.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3

Föredrogs var efter annan och hänvisades till bevillningsutskottet följande Kungl. Maj:ts å bordet liggande propositioner:

nr 180, angående godkännande av avtal mellan Sverige samt Storbritannien och Nordirland för undvikande av dubbelbeskattning och förhindrande av skatteflykt beträffande inkomstskatter, och

nr 181, angående godkännande av avtal mellan Sverige samt Storbritannien och Nordirland till lindring i dubbelbeskattning beträffande skatter å kvarlåtenskap.

§ 4

Föredrogs och remitterades till behandling av lagutskottet den å kammarens bord vilande motionen nr 868.

§ 5

Föredrogs den av herr *Vigelsbo* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan

att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående statsbidrag till kommuner för anläggande av branddammar.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Föredrogs herr *Erikssons* i Bäckmora vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående eltaxorna för detaljabonnenter.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7

Föredrogs den av herr *Hallén* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående införsel i lön för ådömt skadestånd.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 151, i anledning av väckta motioner om utredning rörande utbildningen av sysselsättnings- och arbetsterapeuter,

nr 152, i anledning av väckta motioner om viss ändring av bestämmelserna om statsbidrag till driftkostnader för det allmänna skolväsendet,

nr 153, i anledning av väckta motioner om viss ändring av bestämmelserna om statsbidrag till yrkesskolor,

nr 154, i anledning av väckt motion rörande anordnande av skollokaler i bostadshus,

nr 155, i anledning av väckta motioner om begränsning av statsutgifter, na, i vad motionerna avse tillsättande av en kommitté för åstadkommande

Avdragsrätt vid beskattningen för studieunderstöd samt för amortering av studief-skuld, m. m.

av en balanserad driftbudget utan allmän varuskatt, och

nr 156, i anledning av väckt motion om utbetalning av visst belopp till fru Ella Thörnberg.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 9**Avdragsrätt vid beskattningen för studieunderstöd samt för amortering av studief-skuld, m. m.**

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 74, i anledning av väckta motioner angående avdragsrätt vid beskattningen för studieunderstöd samt för amortering av studieskuld, m. m.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Från högerpartiets sida har under en lång följd av år tagits flera initiativ för att få den skattemässiga behandlingen av studiekostnaderna för de studerande löst i positiv riktning. Frågan har gällt, och gäller än i dag, både periodiskt understöd i och för studier och avskrivning på studiekostnader, vilka de studerande själva har fått vidkännas.

Bevillningsutskottet har vid skilda tillfällen förklarat, att gällande regler i berörda avseenden inte är tillfredsställande. Riksdagen har också, senast 1955, bifallit bevillningsutskottets hemställan om skrivning till Kungl. Maj:t i ärendet.

Trots detta är de berörda frågorna i samma otillfredsställande läge nu som de varit tidigare. Vi har därför från högerpartiets sida motionsledes tagit upp frågorna till förnyad behandling, då främst vad avser avskrivning å studiekostnader men också vad gäller ett långfristigt, skattefritt sparande i och för bestridande av kostnader för kom-

mande studier. Vi har därvidlag föreslagit, att ett s. k. studiekonto skulle skattefritt få läggas upp för barn och ungdomar.

Bevillningsutskottet har även denna gång varit positivt till de berörda frågorna. Utskottet säger klart ifrån, att det förutsätter, att Kungl. Maj:t kommer att redovisa sitt ställningstagande till berörda frågekomplex vid 1961 års riksdag. Därvid bygger utskottet inte bara på sitt tidigare egna ställningstagande i frågan utan också på en promemoria, som under senaste tiden utarbetats inom finansdepartementet, en promemoria, som tyder på att något är i görningen i denna för alla studerande så viktiga sak. I årets valrörelse har också finansministern gjort uttalanden, som tyder på att Kungl. Maj:t måste göra något åt dessa frågor.

Utskottets positiva skrivning och finansministerns uttalande har medfört, att vi från högerpartiets sida i utskottet inte nu fullföljt kravet i motionerna om omedelbar lagstiftning i berörda frågor, utan vi har tillsammans med folkpartiets representanter i utskottet nöjt oss med att i ett särskilt yttrande understryka vad som under årens lopp förevarit i ärendet, och vi har dessutom uttalat, att vi vid nästa års riksdag förväntar oss ett positivt beslut i berörda frågor samt att vi då får tillfälle att återkomma till hur vi från vårt håll anser att dessa frågor bör lösas.

Herr talman! Jag har inget yrkande utöver vad som föreligger i bevillningsutskottets betänkande nr 74.

Herr ERIKSSON i Bäckmora (cp):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att helt kort deklarerat, att vi inom centerpartiet har en klart positiv inställning till frågan om åtgärder, vilka kan underlätta den enskildes bestridande av kostnader för studier. Därvidlag är vi beredda att presentera egna förslag och pröva andras förslag, som kan

Avdragsrätt vid beskattningen för studieunderstöd samt för amortering av studieskuld, m. m.

vara ägnade att skapa större rättvisa såväl mellan olika studerande som mellan olika finansieringsformer för behövande.

Denna fråga har varit föremål för utredningar, och det har nu signalerats att en proposition i frågan är att vänta från Kungl. Maj:t. Av denna anledning har vi i centerpartiet icke ansett oss kunna aktualisera frågan om en omedelbar lagstiftning, utan vi är beredda att vänta och se vad som kan komma att föreslås av Kungl. Maj:t, som vi hoppas skall komma med propositionen nästa år.

Jag vill också framhålla, att centerpartiet vid årets riksdag har väckt motioner rörande de högre studiernas finansiering, som skall behandlas av annat utskott. De riktlinjer som vi därvidlag har uppdragit bör enligt vår mening kanske vara normgivande för samhällets olika åtgärder i syfte att underlätta studiefinansiering.

Till detta utskottsbetänkande har också vi fogat ett särskilt yttrande, i vilket vi har velat understryka angelägenheten av att snara åtgärder på detta område vidtages.

Jag har inget yrkande.

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! Den motion som herr Senander och jag har väckt i denna fråga ingår i vår allmänna strävan till en demokratisering av den högre undervisningen. Vi har inga som helst sympatier för de förmögna önskningsar att kunna betala sina barns studier genom skatteavdrag; desto mer har vi ömmat för dem, som haft det svårt och bekymmersamt med sina studier, och för dem, som fått sådana studielån, vilka i rätt stor utsträckning är behovsprövade. Vi menar att dessa människor i sina deklamationer borde ha rätt till avdrag för sina amorteringar.

Efter det att vi hade väckt vår motion kom finansdepartementets prome-

moria, enligt vilken de önskemål vi har ställt kan tillgodoses på ett annat sätt, nämligen genom ett 25-procentigt avdrag, betalat av statsmedel, på studieskulder av denna art och för de kategorier vilka anförts i vår motion. Utgiften för staten blir ungefär densamma i bägge fallen, i det senare fallet något större.

Frågan är givetvis om vi kan lita på att detta förslag verkligen blir föremål för proposition under nästa år. Men man har från finansdepartementet givit rätt förpliktande utfästelser i detta fall, varför vi borde ha anledning hoppas på att så sker.

Då alltså önskemålet i motionen tillgodoses på annan väg om detta förslag går igenom, har jag, herr talman, inget yrkande om bifall till motionen, utan jag hoppas att nästa år få vara med och genomföra en reform som innebär att mindre bemedlade och hårt skuldsatta studerande slipper ifrån en fjärdedel av sina lånesummor.

Herr BJÖRKMAN (h):

Herr talman! I det läge, där denna fråga nu befinner sig, är det ganska meningslöst att dra upp någon större debatt. Den har diskuterats så många gånger här i riksdagen, och senast förra året hade jag en debatt med finansministern och påtalade då förhållningen av denna fråga. Efter den interpellationsdebatten har vi fått ytterligare ett betänkande från skattelagssakkunniga — det är det fjärde betänkandet i ordningen — utan att vi fått någon proposition från regeringen. Det senaste inslaget i väven är ju finansdepartementets PM i augusti ungefär en månad före valet, då finansministern tydligen kom till insikt om att det i alla fall var bäst att göra någonting för att lugna de upprörda känslorna.

I denna PM har finansministern i stället gått in på bidragslinjen, eftersom han tydligen har en bestämd prin-

Avdragsrätt vid beskattningen för studieunderstöd samt för amortering av studieskuld, m. m.

cipiell motvilja mot att införa avdragsrätt för studiekostnader. Det är den promemorian, förmodar jag, som skall ligga till grund för den kommande propositionen nästa år. Finansministern har utlovat, att om han får gensvar från organisationerna skall det bli ett förslag nästa år.

Organisationerna har mig veterligt mer eller mindre positivt accepterat bidragslinjen i känslan av att när man nu väntat så länge på att något skall göras är det bättre att få något än ingenting alls. Annars kunde man tycka, att när skattelagssakkunnigas betänkanke, som framlades i början av året, hade tillstyrkts av 54 utav 58 remissinstanser, borde det ha varit en tillräcklig grund för en proposition, men finansministern var inte nöjd heller med detta. Organisationerna har, såvitt jag kan förstå, nästan under press resignerat och menat att det väl är bättre att man accepterar finansministerns förslag.

Om finansministern har låst sig vid bidragslinjen, vilket man kan befara, skulle jag ändå vilja be finansministern att innan propositionen utformas ta sig ännu en liten funderare på detta problem och se på det förslag, som konservativa studentförbundet fört fram. Det är en form av examenspremier, som man alltså skulle ha i stället för bidrag till avskrivning av studieskulder. Denna examenspremie skulle man få, när primärexamen är avlagd, till ett belopp som motsvarar de genomsnittliga kostnaderna för kost och logi under normal studietid enligt kursplanen för vederbörande examen. Jag tycker att finansministern borde se närmare på detta förslag.

Sedan får vi se när propositionen en gång äntligen framlagts. Då kommer vi tillbaka till denna fråga, ty vi tänker inte ge oss. Vi vidhåller fortfarande, att avdragsrätten är det bästa och administrativt lämpligaste systemet för att tillgodose behovet.

Under interpellationsdebatten med finansministern förra året sade jag, att om ingen proposition lades fram så skulle vi komma tillbaka. Det har vi också gjort i år i en motion om hur vi tänkt oss att man skulle lösa frågan. Vi förordar avdragslinjen med ett schablonmässigt belopp av 3 000 kronor om året. Det skulle alltså bli 15 000 kronor för en examen som tar fem år. Man skulle sedan få dra av detta med 10 procent om året under tio år framåt. Men vi vet av erfarenhet att finansministern över huvud taget inte vill reflektera på avdragsrätten, och den kommer vi förmodligen inte att få se någonting av i den proposition som kommer. Det blir på detta område som på alla andra, att det är bidragslinjen som skall vara den primära, och det är att beklaga.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Herr Eriksson i Bäckmora sade nyss från denna talarstol, att centerpartiet har en positiv inställning till den fråga vi här behandlar. Det intressanta är ju, att samtliga partier förklarar sig ha en positiv inställning till denna fråga. 1952 var man i riksdagen överens om att denna fråga var av sådan vikt, att det borde föreligga ett förslag redan till 1953 års riksdag. Något sådant kom inte. Då uttalade bevillningsutskottet på nytt, att det var viktigt att denna skatterättsliga fråga blev föremål för skyndsam behandling. Ingenting hände. År 1955 var vi i riksdagen på nytt alla överens om att frågan måste lösas utan dröjsmål, och vi begärde ett förslag till 1956 års riksdag. Trots att alla partier förklarade sig vara angelägna om att lösa frågan skedde ingenting då heller. Förra året väckte herr Helén på nytt en motion i denna kammar, och åter var alla överens om att frågan borde lösas.

Man kan verkligen säga, att det intresse som sålunda uttalats här i kam-

Avdragsrätt vid beskattningen för studieunderstöd samt för amortering av studieskuld, m. m.

maren hittills har givit mycket klen resultat. Nu får vi hoppas att någonting verkligen händer vid nästa års riksdag. Anledningen till att vi från oppositionens sida nu inte har ställt något särskilt yrkande i bevillningsutskottet är just att vi förutsätter att vi får tillfälle att vid nästa riksdag ta upp frågan i hela dess vidd.

Jag vill här endast tillägga ett par saker. Den första är, att om de tankegångar och förslag som finns i finansministerns promemoria blir föremål för beslut, så är frågan därmed ingalunda löst. Som riksdagen uttalat kvarstår fortfarande den skatterättsliga sidan om avdrag vid amortering av studieskuld.

För det andra kvarstår frågan om avdragsrätt för sådana studiebidrag som t. ex. föräldrar ger sina barn. Det är nämligen fortfarande på det sättet, att föräldrar som ger bidrag till sina utanför hemmet boende barn som ingenting gör — som alltså bara slår dank — får göra avdrag härför. Men om föräldrarna ger bidrag till barn som studerar, så får de inte göra avdrag. Detta är ju ett mycket egendomligt förhållande, och jag vill här klart säga ifrån, att vi från folkpartiet kommer att fortsätta vår energiska kamp för att få rättvisa förhållanden på det området.

Herr BRANDT i Aspabruk (s):

Herr talman! Eftersom här inte har ställts något yrkande, bör det inte vara någon anledning för mig att här komma med någon längre utläggning. Jag understryker bara vad som redan sagts, nämligen att det inte råder några delade meningar om behovet av åtgärder på här ifrågavarande område.

Jag tror att det var förre engelske premiärministern MacDonald som en gång sade, att alla dörrar och fönster bör stå öppna för alla pojkar och flickor som träder ut i livet. Med det syftade han på utbildningens demokratise-

ring, d. v. s. att man skulle skapa möjligheter till högre utbildning för alla, oberoende av den enskildes ekonomiska förhållanden. Det är väl också någonting som accepteras av alla ledamöter i denna kammare.

Staten ger ju i stigande grad stipendier till studerande och underlättar lånemöjligheterna för dem som ägnar sig åt studier eller yrkesutbildning. Jag vill i sammanhanget hänvisa till vad bevillningsutskottet säger i sitt betänkande, nämligen att antalet stipendier nu uppgår till 47 procent av samtliga nyinskrivna vid universitet och högskolor mot 26 procent tidigare. Där har alltså skett en väsentlig förbättring.

Men det är uppenbart, att vi nu behöver allt mer arbetskraft med dyrbar utbildning och att behovet därav ständigt ökar. Den saken har också utskottets majoritet varit helt på det klara med. Allt fler skattskyldiga kostar nu på sig en hög och dyrbar utbildning. Studiekostnaderna stiger successivt, och de studerande rekryteras i ständigt stigande omfattning från samhällsgrupper, som inte har sådan ekonomi, att studierna helt eller huvudsakligen kan bekostas av de studerandes föräldrar.

Trots att staten har ökat sin stipendiegivning, måste studier av dyrbarare slag i allt större omfattning finansieras genom lån. Men lånemöjligheterna har förbättrats av staten genom att studielån eller kreditgarantier för sådana lån nu kan erhållas lättare.

Men om alla är ense i dessa ting och positivt inställda, så vill jag ändå inte hålla med om att alla är så helt ense om åtgärderna. Jag vill i sammanhanget erinra om vad skattelagssakkunniga säger i sitt i januari i år avgivna betänkande om avdrag i vissa fall för amortering av studieskulder. Där säger sakkunniga, att om det allmänna bör ta hänsyn till att vissa personer med dyrbarare utbildning tynges av studieskul-

Ändring i lagstiftningen om konkurrensbegränsning

der, så kan direkta statsbidrag till amorteringarna beaktas. Atskilliga skäl kunde åberopas för detta, säger de sakkunniga, men då de inte i sina direktiv hade att utreda den saken, så fick den lämnas åsido.

Bevillningsutskottet har nu inte velat tillägga någonting utöver vad man tidigare sagt utan hänvisar till att det i departementet för närvarande sker en prövning av det förslag till direkta bidrag från staten för amortering av studieskulder, som vi hoppas att regeringen förelägger nästa års riksdag.

Även frågan om de periodiska understöden är föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Också beträffande den frågan finns ett förslag avgivet av 1944 års sakkunniga att avdrag skulle medgivas för periodiskt understöd till undervisning eller uppfostran, om mottagaren hade fyllt 17 år och inte tillhörde givarens hushåll. Vidare skulle avdrag om 700 kronor medgivas skattskyldig, som underhållit hemmavarande barn över 16 år vilka åtnjutit heltidsundervisning vid läroanstalt.

1956 framlade skattelagssakkunniga ett förslag om periodiska understöd, men det innebar väsentligt skärpta bestämmelser. Enligt det förslaget skulle periodiskt understöd utgå endast när det förelåg bindande förpliktelser att ge sådant understöd. De föreslog emellertid att föräldrar som ger eget barn understöd till studier under vissa förutsättningar skulle erhålla avdrag för det utgivna beloppet. Även detta förslag är nu föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Dessutom pågår en utredning rörande de studiesociala åtgärderna.

Herr talman! Med hänsyn till allt detta anser utskottet anledning inte föreligga att begära en proposition till detta års riksdag och inte heller att skriva något ytterligare till Kungl. Maj:t om denna sak, eftersom man kan förvänta att vi får en proposition i ärendet nästa år. Det har minoriteten inom utskottet tydligen också accepterat, enär den

anser sig ha möjlighet att återkomma med sina förslag.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 10

Föredrogos vart för sig bevillningsutskottets betänkanden:

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 26 § förordningen den 3 april 1959 (nr 92) om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning, m. m., och

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om bidrag till vanföra ägare av motorfordon.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 11**Ändring i lagstiftningen om konkurrensbegränsning**

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 52, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagstiftningen om konkurrensbegränsning.

Sedan utskottets hemställan föredragits anförde:

Herr KELLGREN (s):

Herr talman! Det må genast från min sida deklarerars, att den av oss motionärer väckta frågan angående ändring i gällande lagstiftning om konkurrensbegränsning har kommit i ett annat läge, sedan Kungl. Maj:t i våras tillsatt särskilda sakkunniga för utredning rörande lagstiftningen och administrationen på pris- och konkurrensområdet. Man kan mycket väl anse, att vårt önskemål om skärpt uppmärksamhet och

Ändring i lagstiftningen om konkurrensbegränsning

granskning av utvecklingen på detta för alla konsumenter betydelsefulla område nu har blivit tillgodosett. Man kan förvänta, att de sakkunniga redan under nästa år kommer att redovisa sitt arbete och sina överväganden. Som huvudmotionär har jag därför, herr talman, nu inget särskilt yrkande, utan jag kan mycket väl nöja mig med utskottets hemställan, trots att denna innebär ett avstyrkande av motionen.

Men, herr talman, motionen har väckt uppmärksamhet i många läger. Den har diskuterats i radio och i pressen, och den har blivit föremål för en betydelsefull remissbehandling. Motionen har även riktat uppmärksamheten på en rad väsentliga struktur- och utvecklingstendenser inom distributionen. Då jag dessutom på några väsentliga punkter inte kan instämma i utskottets skrivning beträffande motiveringen för avstyrkandet och då utskottet anser sig ha funnit stöd för sin uppfattning i vissa remissutlåtanden, nödgas jag ta kammarens uppmärksamhet och tid i anspråk för en något utförligare kommentar.

Kammarens ledamöter känner säkerligen personligen mycket väl de s. k. märkesvarorna. Det är varor, som förpackas och reklameras av fabrikanterna eller av importörerna. Dessa märkesvaror vinner allt större utbredning, och deras förekomst är en av de viktigaste förutsättningarna för att moderna distributionsföretag — t. ex. snabbköp, varuhus, supermarkets och lagercentraller — skall kunna utvecklas på ett sådant sätt, att distributionen förbilligas.

I dag utgör märkesvarorna ungefär hälften av normalhushållens förbrukning, och deras andel av förbrukningen stiger för varje år. I Förenta staterna utgörs i dag så godt som hela förbrukningen av märkesvaror, och de är på god väg att även i vårt land nå fram till en sådan omfattning.

Det är kanske också allmänt bekant, att märkesvarorna allteftersom de vinner framgång på marknaden lätt får en

ställning som s. k. kvasimonopolvaror. De blir lockvaror, som drar kunderna till sig. Fabrikanterna söker vinnna framgång för sina märkesvaror genom att försöka utvälja försäljare efter vissa system; de väljer ut särskilt de återförsäljare som de anser kan göra den största insatsen vid försäljning. Det blir härigenom icke sällan så, att vissa företag eller företagskedjor får märkesvarorna, medan andra företag och företagskedjor inte får dessa märkesvaror. De företag som får märkesvarorna erhåller på så sätt fördelar framför kanske i övrigt lika effektiva eller t. o. m. mer effektiva distributionsföretag — något som kan medföra alltför höga kostnader och därmed för höga priser för konsumenterna. Det kan också vara en väsentlig olägenhet för konsumenterna, att de i sina butiker inte kan köpa de allra bästa och kvalitativt mest högtstående märkesvarorna. Denna ordning kan för konsumenterna bli en olägenhet på det sättet, att de får besöka en rad olika butiker för att kunna göra de mest ändamålsenliga inköpen.

Allmänt kan sägas, att märkesvarorna och deras distribution innebär ett stort framsteg så länge olika märkesvaror slår sig fram och konkurrerar med varandra om marknaden och när de håller på att skaffa sig en position. Men förhållandet blir ofta det motsatta när märkesvarorna skall försöka bevara redan uppnådda positioner och försvara sin andel av en marknad. Då väljer ofta fabrikanterna och distributörerna inte den naturliga vägen att sänka priserna vid oförändrad kvalitet eller att höja kvaliteten och skaffa sig nya återförsäljare för att få tillräcklig avsättning, utan i stället använder de i stor utsträckning den metoden, att de genom ständigt ökande reklaminsatser försöker förmå kunderna att vända sig till de företag och företagsenheter som rent märkesvaran. USA kan uppvisa flera groteska exempel på hur olika märkesvaror ständigt stigit i pris utan annan anledning

Ändring i lagstiftningen om konkurrensbegränsning

än högre reklamkostnader och särskilt lockande rabatter till ett visst urval av återförsäljare, samt också på hur företagen själva har tillgodogjort sig vinsten utan att lämna något tillbaka till sina konsumenter.

I vårt eget land har vi i stort sett varit förskonade från sådant, men på allra senaste tiden har det börjat komma exempel som är allvarliga nog. I en stor huvudstadstidning redogjordes i går för hur man med hjälp av olika slags presenter försöker locka köpare till olika tvättmedelssorter. Det kan vara märken och andra små presenter till barnen. Allt detta innebär att tvättmedlen ofta kan stiga i pris upp till mellan 50 och 90 procent. Och det finns andra exempel. Man kan undra vad något som heter »kalaspuffar» har för samband med olika små presenter och varför man, om man köper diskmedel, samtidigt också skall bli begåvad med en disktrasa. Hur skall egentligen en husmor bära sig åt när hon skall välja mellan att köpa två tvålar och samtidigt få en tvålask eller att köpa två tvålar och få 30 öre tillbaka? Vad är egentligen priset, ärade kammarledamöter, på en märkesvara av detta slag? Vad är priset på en disktrasa, ett tvättmedel och på kalaspuffar? Det är ju omöjligt för en konsument att avgöra detta. Detta är avarter av fri konkurrens, det är avarter av den behovstillfredsställelse som distributörer och fabrikanter skall tjäna.

Dessa exempel är varnande nog, och många fler kommer med all säkerhet till vårt land om utvecklingen blir densamma här som den varit i USA.

Här vill jag, herr talman, göra ett inpass. När man talar om det stora landet där borta tar man ofta fram exempel på negativa ting. Men samtidigt måste det uppmärksammas, att man i det landet gör många bra saker på tillverkningsområdet för att tillgodose konsumenternas intressen. Det är också från detta land vi fått våra viktigaste impulser när det gällt att genom konkurrens-

lagstiftning främja konsumenternas intressen och tillse att deras ställning skyddas och stärks. Det är en stor glädje att i dag kunna konstatera, att det amerikanska folket till ny president utsett en demokrat, som till sin uppfattning och åskådning av allt att döma representerar det bästa av amerikansk tradition i fråga om initiativkraft och vilja att tillvarata småfolkets intressen gentemot mäktiga finans- och branschintressen.

Jag har velat säga detta därför att det även när det gäller att öppna nya vägar inom märkesvarornas område har skett något i Amerika som mycket litet har uppmärksamats här hemma. Det har nämligen i Amerika blivit en allmän reaktion mot dessa över hela landet reklamerade varor, som blivit allt dyrare och beträffande vilka man just har kunnat konstatera att priserna skruvats upp genom för konsumenterna oväsentliga åtgärder. Man har fått så kallade »private brands». Det innebär helt enkelt, att olika företagsformer och distributionskedjor har skaffat sig egna märkesvaror. Det betyder att de mycket kraftigt har kunnat konkurrera med de traditionella märkesvarorna. Detta har medfört betydande prisreduceringar och skärpt konkurrens när det gäller sådana varor som margarin, kaffe, fruktkonserver, paketerad kex och många, många andra livsmedel. Dessa nya märkesvaror som konkurrerar med andra märkesvaror är något nytt i bilden, nytt i den meningen, att de fått mycket större utbredning inom allt flera branscher under senare år.

I vårt land har vi inte behövt räkna med att sådana privata märkesvaror vid sidan av de allmänna märkesvarorna skulle uppträda, helt enkelt därför att vi haft mycket konkurrensdugliga företagsformer dels i Kooperationen, dels också inom den privata företagsamheten. Man kan säga, att Kooperationen och den privata företagsamheten vid sidan av andra varor har sålt just

Ändring i lagstiftningen om konkurrensbegränsning

sådana som haft karaktären av »private brands».

Nu vill jag genast också förklara, att ur konsumentsynpunkt är inte dessa sistnämnda märkesvaror, som är knutna till vissa företagstyper, det bästa, men de är kanske det näst bästa i nuvarande läge. Ty det bästa för konsumenterna skulle vara, att alla märkesvaror funnes på alla distributionsställen av betydelse. De skulle vara tillgängliga för alla som ville distribuera dem. Vidare måste det vara ett klart önskemål, att alla märkesvaror har en kvalitet som olika objektiva granskare, t. ex. konsumentinstitut och forskningsinstitut, ansåg nödvändig för att en vara skall fylla rimliga konsumentkrav. Detta är de önskemål som man kan ha på konsumenthåll på distributionen när den är som bäst.

Låt mig summera. Märkesvarorna har kommit för att stanna och för att utbreda sig mer och mer. Vi bör i vårt eget land försöka undvika det som skett i Förenta staterna och vi kan mycket väl komma till rätta med sådana avarter, därför att vi här har en mycket effektiv konkurrens mellan olika företagsformer. Vidare bör vi kunna undvika de olägenheter det medför för konsumenterna när dessa olika varor inte är tillgängliga överallt. Vi bör också kunna ordna så att företag, som vill priskonkurrera även med dessa märkesvaror, erbjudes möjlighet därtill.

Jag skulle vidare vilja rikta kammarens uppmärksamhet på utvecklingstendenser på längre sikt, som på distributionens område ter sig mycket allvarliga för vårt land, både för vår kooperation och vår enskilda företagsamhet. Jag vill då till att börja med hänvisa till ett föredrag av direktör Carl Albert Anderson vid Kooperativa förbundets 61:a kongress, i vilket han redovisar vad som håller på att ske i vårt eget land och vad som är att vänta här, när dessa jättar på distributionens område nu börjat gå över Atlanten och etablera

sig i Europa. De har redan vunnit fast fot i Västtyskland liksom även i Holland; man får räkna med att de är på väg också till Sverige.

Direktör Anderson klagör vilka skadeverkningarna härav kan bli. Det existerar nämligen amerikanska distributionsföretag som är verkliga jättar. Sålunda finns det tio kedjeföretag i USA som svarar för inte mindre än 25 procent av den totala omsättningen inom den amerikanska detaljhandeln. Ett enda sådant jättedistributionsföretag har en omsättning på över 25 miljarder svenska kronor och har ett butiksnät på ända upp till 4 275 försäljningsställen. Dessa jättekoncerner håller nu på att etablera sig i Europa, och av allt att döma kommer de, som sagt, att ganska snart söka vinna fotfäste även på den svenska marknaden.

I sitt anförande framhåller direktör Anderson, att »morgondagens konkurrensläge blir under alla förhållanden något som vi inte kan avfärda med en axelryckning», utan man måste i stället vidta en rad positiva åtgärder. En av de viktigaste är att kooperationen bevaras vid sin fulla effektivitet och konkurrenskraft.

Vi kan också möta detta hot på två andra vägar och det är dem som motionen redovisar. Den ena går ut på att de märkesvaror som kommer utifrån ställes fritt till förfogande för alla som vill sälja dem. Den andra metoden är att försäljningsvillkoren blir öppret redovisade, att man alltså skapar mer offentlighet kring rabatter och konditioner i övrigt. Härmed är jag tillbaka till utskottsutlåtandet och de skäl som där anföres för avslag på motionen.

Utskottet anför två motiv för avslag på motionen. Det ena är att förslaget, sådant det redovisats av motionärerna, skulle ha den nackdelen, att det ledde till prisstelhet i fabrikant- och grossistledet. Denna anmärkning tror jag man kan ta med stor ro, ty den prisstelhet som utskottet talar om finns redan. Den

Ändring i lagstiftningen om konkurrensbegränsning

beror på att det förekommer en mycket utpräglad selektiv försäljning i vårt land: man utväljer vissa återförsäljare och håller sig till dessa för att söka avgränsa dem gentemot andra återförsäljare som önskar sälja varorna och konkurrera. Detta förfarande behandlas enligt gällande konkurrenslagstiftning (1 och 5 §§) och av näringsfrihetsrådet och ombudsmannen för näringsfrihetsfrågor. I lagen sägs, att med skadlig verkan av konkurrensbegränsning förstås, att konkurrensbegränsningen på ett ur allmän synpunkt otillbörligt sätt påverkar prisbildningen, hämmar verkningsförmågan inom näringslivet eller försvårar eller hindrar annans näringsutövning (5 § andra stycket). Det är detta lagrum man stöder sig på när man skall söka komma till rätta med den selektivitet som finns inom vårt näringsliv. Problemet har förorsakat näringsfrihetsrådet mycket besvär. Det finns i nämnda lagrum inga klara anvisningar om hur man bör bedöma hinder för konkurrens av detta slag. I motionen redovisas en rad olika exempel på vilka nackdelar denna selektivitet medför och hur den begränsat konkurrensen på olika områden och hindrat vissa företag att hävda sig. Många fler exempel skulle kunna nämnas. Det kommer att stå en ständig strid kring ifrågavarande lagrum och dess tillämpning. Det enda glädjande är att utredningen kommer att ta upp även detta spörsmål.

Det andra motivet för avslag på motionen är — jag citerar utskottets yttrande: »Återförsäljarnas möjligheter att genom köpslagan under hand pressa sina leverantörers priser skulle sålunda avsevärt försämrats, något som i sin tur kan antagas verka höjande på konsumentpriserna.»

Detta med köpslagan förtjänar en ordentlig granskning. Det är nämligen fråga om huruvida vissa återförsäljare med hjälp av sin makt, sin storlek, sin tyngd på marknaden, skall kunna tillskansa sig vissa extrarabatter — man kallar

dem ibland också maktrabatter — och sedan i kraft av dessa rabatter kunna konkurrera hårdare, vilket skulle leda till att konsumenterna får billigare priser. Jag tror emellertid att man härvidlag inte uppmärksammat ett par saker. Vi vet inte om de under köpslagan vunnit fördelarna kommer konsumenterna till del i form av lägre priser. Det finns inga undersökningar rörande denna sak. Jag skulle allmänt vilja hävda att makten fördummar, och det kan inte vara någon skillnad när det gäller dessa maktrabatter. Det är inte annorlunda med dem än när någon utnyttjar en vunnit position på ett sätt, som från allmänna utgångspunkter måste betraktas som orättvist i förhållande till andra, som gör likvärdiga tjänster och kanske till och med större tjänster. Jag vill för klarhetens skull anmärka, att med maktrabatter skall inte förstås sådana rabatter, som tillkommer en försäljare därför att han utför en större prestation — köper flera varor av en sort eller av en kvalitet, gör vissa extrainsatser för att främja en vara eller gör en fabrikant vissa tjänster. Nej, det är de rabatter som man under köpslagan kan tillskansa sig därför att man är stor och mäktig eller har en speciell position på annat sätt.

Jag skulle också förmoda — och jag tror att det styrks av utvecklingen på andra håll, framför allt i Amerika — att märkesvarufabrikanterna när de kommer i trängda situationer — t. ex. om de finner att s. k. »private brands» håller på att utvecklas — är beredda att lämna speciella rabatter för att hindra att vissa företag, som representerar en stor maktkoncentration, upptar egen tillverkning och genom den kan påverka priserna i för konsumenterna förmånlig riktning. De redan väl etablerade tillverkarna av märkesvaror vill nämligen förhindra uppkomsten av andra märkesvaror, vilket ofta leder till en oekonomisk användning av reklam och andra försäljningsåtgärder, som

Ändring i lagstiftningen om konkurrensbegränsning

konsumenterna vantigen har ringa glädje av.

Jag vill här ta ett exempel för att visa upp, att det mycket väl kan tänkas, att man skulle kunna nå betydelsefulla resultat i fråga om offentlig redovisning på andra och effektivare vägar.

Jag tänker här på Svenska tobaksmonopolet, som i sin prislista nr 48 i januari 1960 — jag har den här tillgänglig — öppet redovisar precis de olika villkor som gäller för återförsäljning av tobaksvaror. Dessa villkor är inte begränsade till olika kategorier återförsäljare utan gäller för var och en. De gäller även för kammarens ledamöter, om någon av oss enskilt skulle vilja vända sig till Tobaksmonopolet och där i enlighet med dessa villkor köpa dessa varor. Där finns ingen begränsning. Här finns öppet redovisade försäljnings- och andra villkor. Var och en som vill distribuera tobaksvaror har rättighet att i enlighet med dessa villkor göra det. Jag tror inte heller att det blir någon skillnad, om det i framtiden blir så, som Tobaksmonopolet självt har anhållit om, nämligen att dess monopolställning upphör och man ger andra företag inom vårt eget land möjlighet att tillverka tobaksvaror. Även i en sådan situation skulle öppet redovisade försäljnings- och andra villkor kunna gälla.

Enligt min mening är det av utomordentlig vikt för oss konsumenter att offentlighetsprincipen blir fastslagen och accepterad på detta område. Det kan inte få vara så, att man på distributionens område skall kunna säga, att det finns vissa delar därav, som inte tål att granskas, utan försäljnings- och andra villkor skall hållas hemliga. Det får helt enkelt inte finnas något hemligt i fråga om tillverknings- och distributionskostnader. Den fullständiga och öppna redovisningen har hittills på så många områden lett fram till ekonomiska framsteg. Därför vill jag gärna från denna talarstol fastslå den prin-

cipen, att konsumenten aldrig kan acceptera, att tillverkare eller distributörer upphöjer till princip, att man skall hemlighålla de villkor och de förutsättningar, som ligger till grund för deras verksamhet vare sig det gäller tillverkning eller distribution.

Herr talman! Jag anser det beklagligt, att man från remissinstansernas sida och även från utskottets sida knappast i någon utsträckning alls har behandlat dessa frågor som jag här tagit upp, alltså detta att märkesvarorna är under utbredning i vårt land och omfattar allt mer och mer samt vidare att vi står inför nya fenomen i fråga om jättelika USA-koncerner. Sådana är redan nu etablerade i Europa. De kommer kanske inom något år, i varje fall inom överskådlig framtid, in på vår egen marknad och kommer där att konkurrera med våra privathandlare och vår kooperation. Det kan då vara av värde att möjlighet finns att få reda på under vilka villkor och förutsättningar dessa distribuerar och försäljer sina varor. Det kan också vara lämpligt att andra distributörer inom den privata handeln och kooperationen får tillgång till dessa märkesvaror, som de kanske är intresserade av att sälja i vårt land, så att de inte sätter i gång med att utveckla sina egna företagskedjor.

Detta har inte remissinstanserna behandlat. Jag är därför glad att kunna konstatera, att den av handelsministern i våras tillsatta utredningen har fått direktiv som uppmärksammar just de frågor som jag nu har tagit upp och som redovisats i motionen. I direktiven till kommittén finns anvisningar om att de sakkunniga skall överväga, vilka åtgärder som kan vidtagas för skärpning av prisövervakningen, för en effektivisering av åtgärderna mot konkurrensbegränsning och för en förbättring av konsumenternas prismedvetande. I direktiven står också, att de sakkunniga skall uppmärksamma de vertikala riktpiserna — alltså priser som tillämpas

Ändring i lagstiftningen om konkurrensbegränsning

från tillverkare och grossister till senare distributionsled — liksom de horisontella bindningarna, d. v. s. när företagargrupper försöker binda distributörerna. Utredningen skall uppmärksamma om sekretessreglerna kan ändras så, att en mera omfattande publicering blir möjlig, och möjligen kan det också befinnas lämpligt, enligt dessa riktlinjer för de sakkunniga, med registrering av sådana prisrekommendationer och därtill knutna försäljningsvillkor.

Detta överensstämmer i allt väsentligt med vad som föreslås i motionen dels i fråga om att man bör få en öppen redovisning av försäljningsvillkoren, dels också i fråga om att man kanske skulle kunna förmå tillverkarna av märkesvaror att i större utsträckning sälja sina varor till andra återförsäljare än dem som de selektivt själva utväljer.

Med hänsyn till att sakkunniga tillsatts och att direktiven av handelsministern utarbetats så, att de nära överensstämmer med de önskemål, som kommit till uttryck i motionen, finner jag ingen anledning att ställa något särskilt yrkande, utan jag kan nöja mig med vad jag här har framfört. Jag vet med säkerhet, att dessa frågor har så stor framtida betydelse, att de inom en relativt snar framtid säkerligen åter kommer att behandlas i denna kammare och kanske då på ett sådant sätt, att kammarens ledamöter får ta ställning till ett förslag från Kungl. Maj:t.

Herr JACOBSSON i Tobo (fp):

Herr talman! Då herr Kellgren i sitt anförande nyss inte yrkade någon ändring i utskottets förslag, kan det kanske synas opåkallat att säga någonting ifrån utskottets sida, men jag skall ändå med herr talmannens benägna tillåtelse försöka framhålla några synpunkter, som har varit vägledande för utskottet, när det har yttrat sig över motionen.

Syftet med motionen är högst vällov-

ligt. Den går ut på att göra konkurrensen effektivare framför allt i detaljstillet. Motionen ligger så till vida också väl i linje med de tankar som ligger bakom den gällande lagstiftningen på området.

Varför har då andra lagutskottet inte tillstyrkt motionen? Jo, det har funnit, att lagregler av det slag som föreslås i motionen skulle mera motverka den fria konkurrensen än befrämja den. Motionärerna vill ha bestämmelser, som tvingar tillverkare och importörer av allmänt annonserade märkesvaror att sälja till alla återförsäljare på i princip samma villkor. Dessa villkor skulle vara offentligen tillkännagivna. Därigenom skulle de tendenser att strypa varuförsörjningen för vissa starkt pris konkurrerande företag, som vi i dag obestriddligen har, omöjliggöras. Därmed skulle onekligen en hel del vara vunnit. Men samtidigt finge man räkna med att konkurrensen i partihandelsledet till stora delar skulle försvinna. Mycket av den hårda konkurrens, som i dag förekommer inom detaljhandeln, har sin grund i att särskilt de stora återförsäljarna kunnat pressa sina inköpspriser. Skulle — såsom föreslås i motionen — partihandeln ske efter offentligen tillkännagivna villkor, skulle dessa möjligheter att pressa priserna också försvinna. Detta skulle säkerligen vara en för konsumenterna olycklig konsekvens. Dessa verkningar av motionärernas förslag har också påvisats i ett par mycket tungt vägande remissyttranden. Jag kan här hänvisa till yttranden från kommerskollegium, ordföranden i näringsfrihetsrådet och Kooperativa förbundets styrelse. I yttrandena från ordföranden i näringsfrihetsrådet och Kooperativa förbundets styrelse påvisas hur motionsförslaget företer likheter med den amerikanska Robinson-Patman-lagen. Denna lag tillkom inte för att befrämja konkurrensen till konsumenternas fromma utan för att skydda småhandlarna mot konkurrensen från

Ändring i lagstiftningen om konkurrensbegränsning

de större distributionsenheterna. De större detaljhandelsföretagen kunde nämligen hos sina leverantörer i allmänhet uppnå fördelaktigare priser än de mindre. Prisskillnaderna var ofta större än vad som motiverades rent företagsekonomiskt av att de större företagen köpte större partier; de kunde — brukar man säga — tilltvinga sig makt-rabatter. Det är mot denna företeelse, vilken måste anses ur konsumentsynpunkt fördelaktig, som Robinson-Patman-lagen vänder sig. I Kooperativa förbundets yttrande framhålles också, att denna lag medverkat till att bibehålla en sektor av detaljhandeln, som arbetar med högre kostnader och, där lokal konkurrens saknas, högre priser än på övriga orter. Det torde också vara symptomatiskt, att den enda remissinstans som kunnat se några fördelar med förslaget är Sveriges köpmannaförbund — intresseorganisationen för den del av detaljhandeln som har mest kännning av de starkt priskonkurrerande företagens verksamhet.

Förutom de nu nämnda nackdelarna med förslaget synes detta förenat med en mängd — delvis mycket stora — praktiska olägenheter. I remissvaren uppräknas ett stort antal praktiska svårigheter som förslaget skulle föra med sig. Jag tänker inte närmare gå in på dessa. Dels är de ofta av ganska invecklad natur, dels torde förslagets nackdelar på det principiella planet framstå som så uppenbara, att man inte kan ansluta sig till det.

Det förhållandet att jag inte kan ansluta mig till herr Kellgrens motion innebär inte att jag anser att allting är gott och väl på prisbildningens område. Tvärtom! Det finns uppenbarligen tendenser inom vissa delar av näringslivet att försöka hålla den för många branscher ofta mycket påfrestande konkurrensen tillbaka. Ett flertal exempel härpå omnämnes i motionen. Men det finns ju också organ, vilka har att verka för att vi verkligen får en fri och

effektiv konkurrens, som kan leda till den för konsumenterna fördelaktigaste prisbildningen. Vi har ombudsmanna-ämbetet för näringsfrihetsfrågor och vi har näringsfrihetsrådet. Näringsfrihetsombudsmannen fungerar — torde man kunna säga — som ett slags åklagare i konkurrensfrågor, medan rådet utgör domstolen i sådana frågor. Rådet äger visserligen inga exekutiva befogenheter utan har endast att konstatera, huruvida skadlig verkan av konkurrensbegränsning föreligger, och sedan medelst förhandlingar söka undanröja denna verkan. Såvitt mig är bekant, har rådet hittills lyckats uppnå godtagbara resultat i samtliga ärenden. Ett stort antal fall av konkurrensbegränsning med skadlig verkan når aldrig fram till rådet. Redan genom näringsfrihetsombudsmannens ingripande har i många fall missförhållandena kunnat elimineras.

Vi har vidare statens pris- och kartellnämnd, som gör ingående undersökningar rörande pris- och konkurrensförhållandena. Pris- och kartellnämnden bedriver dessutom upplysningsverksamhet i dessa frågor.

Man torde därför kunna säga att rådande lagstiftning och den på grundval därav uppbyggda organisationen i stort sett är effektiva när det gäller att bekämpa skadliga konkurrensbegränsningar. Men sannolikt kan förbättringar göras inom ramen för nu gällande principer. Det är därför tillfredsställande, att det för närvarande arbetar en utredning — under ordförandeskap av Rudolf Meidner — som har till uppgift att föreslå sådana förbättringar.

Slutligen vill jag säga att herr Kellgren och jag uppenbarligen är fullständigt eniga om att vi vill inom näringslivet åstadkomma en fri och effektiv konkurrens, som kan medföra den ur konsumentsynpunkt fördelaktigaste prisbildningen. Det är endast om vägen att uppnå detta mål vi har olika uppfattningar. Enligt min uppfattning skul-

Ändring i lagstiftningen om konkurrensbegränsning

le motionsförslaget få rakt motsatta verkningar mot dem som åsyftats. Det skulle hämma konkurrensen i stället för att befrämja den.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SETTERBERG i Vilske-Kleva (h):

Herr talman! Efter herr Kellgrens långa och utförliga redogörelse för sin motion om konkurrensbegränsning och sedan utskottets vice ordförande här ytterligare klargjort utskottets syn på frågan är det väl inte mycket mer att tillägga, men som enskild detaljhandlare och jag vågar påstå kännare av svensk detaljhandel kan jag inte underlåta att göra några reflexioner.

Det är väl inte någon nyhet för någon här i kammaren att konkurrensen i dag har hårdnat inom just detaljhandeln och då framför allt inom livsmedelssektorn. Alla känner nog till hur hårt man där slåss. Herr Kellgren talar om märkesvarorna som om de skulle utgöra ett undantag. Så är ingalunda fallet. I den senaste tidens priskonkurrens har man just slagits med märkesvarorna så hårt, att det borde synas för alla och även ha givit resultat som kan glädja husmödrarna.

Varför finns det då märkesvaror? Jo, nästan alla företagare strävar efter att få ett eget märke på sina varor. Jag vill erinra om hur t. ex. många företag, små som stora, säljer en viss kaffesort med sitt eget märke, som man rekommenderar framför andra kaffesorter. Vi ser också hur många produktionsföretag — som ett typexempel vill jag nämna slakteri- och charkuteribranschen — åsätter sina varor ett visst märke för att garantera varans kvalitet. Man vill med ett ord tillämpa satsen »vårt märke är eder garanti».

Jag kan hålla med om att principen »pris efter prestation» är svår att penetrera och konsekvent tillämpa. Men

prestationerna måste dock såvitt möjligt mätas rättvist. Man måste se till den service som lämnas i den öppna butiken o. s. v. Därvidlag har vi i dagens samhälle fått bättre möjligheter att göra jämförelser genom tillkomsten av hemköpsföretag, samköpsföreningar o. s. v. Det är emellertid förvånansvärt hur litet dessa nya distributionsformer utnyttjas. De har bara hand om någon liten procent av varudistributionen, trots att de har funnits till rätt länge. Vi får också komma ihåg att de pengar, som förloras av sådana där djärva och uppslagsrika företagare, vilka ibland misslyckas kapitalt, kommer att få betalas av konsumenten, eftersom det i allmänhet är leverantörerna som står med obetalda fordringar.

Herr Kellgren citerade i sin motion SSLF-tidningen, vårt organ inom livsmedelsbranschen. Det lyfter mig att i min tur citera tidningen Vi, som väl står herr Kellgren ganska nära. Mauritz Bonow, en inte alldeles obekant skribent, har där skrivit bl. a. följande: »Kellgren har utnämnt sig själv till den bäste riddaren som kämpar för 'insynsintressena på alla områden'. Han har upptäckt, att öppenhet och insyn aldrig skadat konsumentintressena. Därav drar han den slutsatsen, att dessa intressen endast kan främjas av en fortsatt utvidgning av offentlighetsprincipen. Det som är riktigt på ett område måste nämligen — så tycks Kellgren resonera — vara lika riktigt på alla andra områden. Kartellregistret, som offentliggör konkurrensbegränsande avtal, är nyttigt. (Det vet vi inom Kooperationen, eftersom vi mer än någon annan medverkat till att få det till stånd!) Alltså måste det vara nyttigt om alla som tillverkar eller importerar märkesvaror får redovisa sina försäljningsvillkor i ett offentligt register. När dylika idéer blir föremål för saklig prövning förklarar Kellgren, att han tar remisskritiken med ro. Egentligen är detta alldeles naturligt. Offentlighetsprincipen och lika-pris-principen

Ändring i lagstiftningen om konkurrensbegränsning

i den kelligrenska utformningen är ju inte några logiska resultat av en förut-sättningslös ekonomisk analys. De är helt enkelt trossatser. Och tro diskutera-man inte.» Och så tillägger artikel-författaren: »Nils Kellgren bör följakt-ligen också nu lämnas i fred med sin tro.»

I det yttrande, som kommerskolle-gium avgivit, heter det bl. a.: »För sin del har kollegium särskilt uppmärksamt att ett genomförande av förslaget skulle icke endast nödvändig-göra en tungrodd administrativ apparat utan även kunna medföra en fastläsning av priser och andra försäljningsvillkor på ett sätt som man vid införandet av den nu gällande pris- och kartellagstift-ningen just velat undvika. Otivelaktigt skulle köparens möjligheter att genom köpslagan under hand pressa säljarens priser avsevärt försväras, om denne i förväg offentliggjorde vissa prislister — — —. Enligt kollegii uppfattning skulle sålunda det av motionären fram-förda förslaget på längre sikt motverka det med motionen åsyftade målet att få till stånd en friare konkurrens.»

Efter att ha citerat detta yttrande av kommerskollegium tillägger Mauritz Bo-now: »Det är alltså detta som en opar-tisk och saklig prövning av det kelligrenska hugskottet leder fram till: Det skulle skada konsumenternas intressen om det genomfördes. Man får hoppas att Nils Kellgren blir alldeles ensam om att fullständigt ignorera detta faktum.»

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! Herr Kellgren har inte ställt något annat yrkande än utskot-tet; men med tanke på den långa redo-görelse som han gav här och hans sätt att försöka få kammaren att tro, att det är så tokigt ställt i vårt land framför allt med konkurrenskraften, att närings-livet inte självt kan klara av en hel del problem, kanske man behöver säga ett ord också ifrån den sida som när-

mast sysslar med produktionen. Vi har ju nyss hört en person från distribu-tionsledet framföra vissa synpunkter.

När herr Kellgren nu nämner prak-tiskt taget alla varor — han börjar med tvättpulver och man kan förstå att han har allting ända upp till de dyrare var-aktiga konsumtionsvarorna i tankarna — vill jag bara varna herr Kellgren för att driva sitt resonemang så långt att han uppnår precis den motsatta effek-ten mot den han egentligen avser. Jag skulle tro att LO inte har intresse av att landets industriföretag försvagas på ett sådant sätt att de inte har möjlighet att betala goda löner. Den som produc-erar varor är absolut beroende av att få dessa sålda och konsumerade; annars har man ingen som helst anledning att producera varor och man kan inte ut-veckla sitt företag.

Jag representerar i min dagliga gär-ning ett företag som har tagit som sin uppgift att försöka göra goda märkes-varor inom den kanske något mera varaktiga konsumtionsvarugruppen. Vi har med ansvarskänsla inför konsumen-terna försökt ordna det så att konsu-mentpriserna skall vara hyggliga och kvaliteterna goda. Jag vet att det finns många företag som strävar mot precis samma mål. Däremot är jag inte helt övertygad om att de aktioner som gjorts under senare år, med krav på bortta-gande av bruttoprissättningen bland mycket annat, enbart har verkat i den riktning, som de som ligger bakom dessa strävanden har tänkt sig. Jag vill ställa en rent praktisk fråga: Om man tillver-kar varaktiga konsumtionsvaror och har en nyhetsproduktion och om det finns kanske tvåtusen till tretusen minutför-säljningsställen, som skulle önska sälja dessa varor om de får göra det i den mån det blir någon efterfrågan, tror herr Kellgren att det är praktiskt möjligt att samma vecka till tvåtusen återförsäl-jare distribuera ett exemplar av exem-pelvis en ny soffa och två fåtöljer som ingår i samma grupp? Om man inte kan

Ändring i lagstiftningen om konkurrensbegränsning

distribuera denna kvantitet precis samma vecka kan man inte få någon effekt av den annonsering och den försäljningskampanj som det är nödvändigt att lägga upp för att försäljningen skall bli så stor att varans pris inte blir för högt. Om man då så småningom finner att det är kostnadsbesparande och leder till ett för konsumenten lägre pris, ifall man kan begränsa antalet återförsäljare på ett sådant sätt att alla som behöver ha dessa varor kan få en god service och få varorna demonstrerade på ett fuckmässigt sätt, menar herr Kellgren att det skulle vara att föredra att bortse från de fördelar som ett dylikt distributionssystem efter mycket noggranna överväganden har visat sig innebära?

Jag vill bara att man inte skall generalisera och blint slå utan att egentligen veta vad man avser, ty det kan leda till att märkesvarorna försvinner och man i stället får anonyma varor, som i realiteten är långt dyrbarare och långt sämre för konsumenten. Det blir resultatet av en sådan åtgärd som herr Kellgren här har föreslagit, i varje fall i den mån man inte gör någon åtskillnad mellan olika varugrupper.

Kan herr Kellgren sedan åstadkomma att vi slipper köpa en plastfigur när vi skall köpa ett paket tvättpulver, har han min välsignelse, men jag har fortfarande den förhoppningen, att åtminstone Kooperativa förbundet skall utgöra en motkraft mot utländska tvättmedelsfabrikanter så att vi inte tvingas betala för andra saker än vi egentligen avser att köpa.

Man skall inte generalisera från sådana fall. När industriidkare mycket omsorgsfullt räknar ut på vilket sätt de skall kunna frambringa bästa varor till lägsta priser för konsumenterna och då väljer den väg för distributionen som de anser riktig, ja, då skall de inte klandras för att varorna undanhålles distributörer som aldrig syftar till att göra de tjänster som försäljningsavan-

sen förutsätter utan bara vill sälja sedan lojala företag utfört hela servicearbetet och demonstrationsarbetet. Det finns många exempel på detta, och jag har tidigare här i kammaren lämnat bevis på sådana saker. Jag tror det är riktigt att vi också från det håll jag representerar klart säger ifrån, att det finns en lojal kår av fabrikanter och en lojal kår av distributörer. De undantag som inte är sådana som de borde vara kommer säkerligen den fria konkurrensen att eliminera. I den mån det brister något i den fria konkurrensen på sådana områden där den är berättigad skall vi alla medverka till att undanröja de konkurrensbegränsande faktorerna. Men man får inte slå blint i luften, ty då slår man sig själv.

Herr KELLGREN (s):

Herr talman! Tillåt mig att börja med att kommentera vad utskottets talesman sade! Han gjorde några lämpliga utdrag ur själva utlåtandet, och vad som står i detta har jag redan kommenterat i mitt förra anförande, men det finns i varje fall *en* sak som det är särskilt angeläget att här ta upp av vad herr Jacobsson i Tobo anförde.

Jag syftar på hans påstående att motionärernas förslag skulle ha stora likheter med Robinson-Patman-lagen i Förenta staterna. Det förhåller sig inte så. De påståenden som står att finna i KF:s yttrande över motionen blir inte riktigare därför att de återgives från denna plats. Vårt förslag begränsar sig nämligen till märkesvaror som är mera allmänt annonserade. Vidare avser motionen öppen redovisning av försäljningsvillkor och försäljning till olika distributörer och återförsäljare utan åtskillnad. Skillnaderna vid jämförelse med den amerikanska lagen är klara. Senast i somras hade jag tillfälle att diskutera denna sak med en amerikansk specialist på lagstiftningen. Han hävdade bestämt att det inte finns några lik-

Ändring i lagstiftningen om konkurrensbegränsning

heter mellan vårt förslag och den nämnda lagen. Herr Jacobssons påstående visar sig vid närmare granskning vara helt oriktigt.

Det är i och för sig riktigt som herr Setterberg i Vilske-Kleva sade, att privata märkesvaror spelar en stor och växande roll i vårt eget land. Jag underströk i mitt första anförande också att vi måste vara mycket tillfredsställda med att vi redan tidigt fått se mera privat försålda märkesvaror och inte bara exklusivt annonserade och uppreklamerade märkesvaror som nära nog ensamma dominerar försäljningen i hela landet. Den ordning vi har i vårt land i detta avseende har inneburit avsevärt lägre kostnader för konsumenterna, men jag är ändå inte tillfredsställd. Som jag framhöll kan man ur konsumentens synpunkt ha åtskilliga andra synpunkter på saken, bl. a. att dessa märkesvaror, om de är av hög kvalitet och verkligen fyller de ändamål de avser att fylla, bör stå till förfogande för alla distributionsföretag som är villiga att försälja dem, att sälja dem under skärpt och hårdnande konkurrens. Det kan finnas företag som genom själva sin struktur och sätt att arbeta har väsentligt lägre distributionskostnader än traditionella försäljningsföretag.

Jag vet inte om jag skall uppfatta herr Setterberg så, att han med sitt långa citat ville solidarisera sig med vad Bonow har skrivit i tidningen Vi om offentlighetsprincipen. Jag måste beklaga att en representant för vår stora och framgångsrika kooperation är anhängare av principen att man inte skall fullt offentligt redovisa distributionskostnader och distributionsvillkor eller tillverkningskostnader och tillverkningsvillkor. Det måste ur konsumentens synpunkt alltid hävdas att vi skall ha en klar och öppen redovisning av fakta, ty endast fakta och åter fakta på det ekonomiska området kan ge konsumenterna vägledning och likaså vägleda andra tillverkare och distributörer när

de fullgör sina viktiga tjänster inom folkhushållet.

När en talesman för kooperationen accepterar principen om hemlighetsmakeri och mörkläggnings, då tror jag att denne representant kommer att stå ganska ensam inom kooperationen, när man där närmare tänkt igenom problemet och gjort klart för sig vart principen leder när den tillämpas på andra områden.

Herr Setterberg tog också upp vad som stod i kommerskollegii yttrande att den lagstiftning vi föreslagit skulle om den genomfördes hindra och begränsa en köpslagan. Jag har fattat uttrycket köpslagan från remissinstansernas sida så, att det avser maktrabatter. Av den allmänna diskussionen har det också framgått, att det är maktrabatter som åsyftats. Om man skaffar sig rabatter genom att utnyttja en maktposition och vinner en fördel i förhållande till andra som kan utföra likvärdig och kanske bättre distributionstjänst, då är man inne på fel vägar. Att använda sin makt på sådant sätt kan i längden bara innebära missbruk och medför större kostnader för konsumenterna än vad de egentligen skulle behöva betala. Vid denna maktutövning kommer antagligen distributörerna efter hand — jag vill inte säga genast — att förlora sitt omdöme och inte överväga problemen på rätt sätt. All maktutövning som inte granskas och i vilken det inte finns tillräcklig insyn leder till sådana resultat.

När herr Löfgren yttrade sig kände jag stor respekt för fabrikanten som har kvalitetskänsla och som vill göra tjänster åt konsumenterna — tjänster som dessa kan vara till freds med och som tillverkaren själv kan vara stolt över. Det kan naturligtvis ligga någonting i detta tal om att näringslivet självt skall klara sina problem. Herr Löfgren menar, att vi konsumenter skall lita på att näringslivet gör vad på det ankommer för att städa framför egen dörr och

Ändring i lagstiftningen om konkurrensbegränsning

komma till rätta med olika slag av missförhållanden.

Ja, herr Löfgren, vore det så lyckligt, skulle denna motion inte ha behövt väckas och några initiativ inte ha behövt tagas på detta område. Men förarbetena till lagstiftningen om samhällsskadlig konkurrensbegränsning och det arbete som utförts av ombudsmannen för näringsfrihetsfrågor samt av näringsfrihetsrådet visar det stora behov som finns av att samhället övervakar näringslivet och skapar allmänna rättsliga förutsättningar för att främja konkurrensen. På detta sätt kan vi befria oss från de distributörer och tillverkare som inte har de karaktärsegenskaper som är nödvändiga för att de skall kunna fullgöra rätt tjänst åt konsumenterna. Jag har därför kommit till den uppfattningen att vi behöver ännu mera, inte lagbestämmelser i vanlig mening, utan öppenhet och mera insyn. Vi behöver också lägga till rätta de allmänna konkurrensförutsättningarna, så att olika initiativ kan göra sig gällande.

Vi är då inne på en sak, som herr Löfgren tog upp i sitt anförande, nämligen om man inte från lagstiftarnas sida skall acceptera vissa former av selektivitet, ett val av återförsäljare. Tillsammans med de återförsäljare tillverkaren själv valt kan han på bästa sätt gagna konsumenternas intressen. Jag tror inte att den principen i längden kan vara vägledande för ett fritt näringsliv, som vill åstadkomma bästa möjliga kombination av produktionsfaktorer för att frambringe kvalitativt goda produkter till så billiga priser som möjligt. I stället bör vara vägledande principen att man väl låter företagaren själv välja sina återförsäljare, men om det sedan kommer en outsider och säger, att han är beredd att acceptera samma villkor som tillverkarens egna återförsäljare accepterat och beredd att lägga pengarna på bordet och helt följa tillverkarens anvisningar, så bör även denne återförsäljare få tillgång till va-

rorna. Detta måste nämligen i längden vara till gagn även för tillverkaren själv. Om han tillämpar denna princip fullt ut, kommer han att stå säkrare gentemot distributörerna.

Nu kan det mycket väl inträffa och har inträffat, att tillverkaren själv kommer i händerna på ett distributionssystem, som leder till de avarter, som bl. a. herr Löfgren gav exempel på och vilka han hoppades att Kooperationen skulle komma till rätta med. Vi får nämligen ha klart för oss att distributionsföretagen och reklamfolket ofta kan ha sina egna intressen och gå sina egna vägar och att dessa intressen kan vara motsatta mot dem som företagaren och tillverkaren kan ha. I kraft av sitt ansvar säger företagaren: »Jag accepterar inte denna kostnads- och kvalitetsförsämring.» Men så säger distributörerna: »Vi måste ta den, därför att vi måste konkurrera så och så.» Och så sitter tillverkaren där. Han har kommit i händerna på ett distributionssystem, som är hans herre och inte hans tjänare. Så har utvecklingen varit i Förenta staterna på många områden, särskilt när det gäller märkesvaror som är allmänt annonserade över hela landet. Motåtgärderna har bestått i att man gått in för »private brands». Nästa steg måste därvidlag bli att man med hjälp av konsumentforskning och konsumentinstitut ställer nya och högre krav på tillverkningen. Tillverkarna kommer sedan också att respektera detta och anse att konsumenterna härigenom blir bättre betjänade.

Ja, jag kanske skall nöja mig med detta, eftersom vi i denna kammare kommer att få många tillfällen att ytterligare diskutera dessa frågor. Det gäller nämligen frågor av den allra största betydelse för konsumenterna, och jag tror inte att det finns någon familj eller något hushåll som inte i framtiden kommer att bli beroende av vad vi kommer att besluta i dessa frågor.

Ändring i lagstiftningen om konkurrensbegränsning

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Utskottet inleder sitt yttrande med att redogöra för den liberala princip, som ligger till grund för vår syn på prisbildningen, nämligen att prisbildningen under alla förhållanden i princip skall ske på grundval av en fri konkurrens och utan direkta ingripanden från samhällets sida. Man säger klart ifrån att man inte vill ha någon detaljreglering på prisbildningens område under normala tider. Samhällets uppgift skulle bestå i att se till att det finns förutsättningar för en sund och effektiv konkurrens. Detta är en viktig fråga och man kan inte, så som herr Kellgren säger, avvisa den med en axelryckning.

Herr Kellgren har nu motionerat och kommit med förslag till ändring i lagstiftningen. Men herr Kellgren avstår från att yrka bifall till detta förslag. Detta förstår man mycket väl, ty det är väl sällan en motion blivit så skoningslöst behandlad som herr Kellgrens. Samtliga remissinstanser har avstyrkt motionen, och utskottet har avstyrkt den. Varför? Jo, man säger att det förslag, som herr Kellgren har ställt, kommer att motverka det syfte som han har. Man riskerar att få högre priser än eljest och man riskerar att få mindre konkurrens än man nu har.

När herr Kellgren nu inte kunnat få något stöd hos remissinstanserna, nämner han andra namn — indirekt tycks han vilja ha stöd hos Amerikas nyvalde president, senator Kennedy. Det är väl att ta till för mycket.

Herr Kellgren åberopar också en framstående kooperatör och sade i ett annat sammanhang, att han hoppades, att en annan kooperatör skulle stå alldeles ensam i sin syn på saken. Det är från denna talarstol angeläget att på nytt påpeka att Kooperativa förbundets styrelse avstyrkt motionen, därför att den kan ha en rakt motsatt verkan än vad herr Kellgren avser.

Herr talman! Det är viktigt att vi

här diskuterar hur vi skall få till stånd en sund konkurrens, ty detta är en förutsättning för ett fritt näringsliv. Detta bör emellertid ske med utgångspunkt från andra förutsättningar än de hagskott som herr Kellgren här har kommit med. När den statliga utredningen lägger fram sitt betänkande kommer vi att få tillfälle att ta upp dessa frågor till debatt.

Herr CARBELL (s):

Herr talman! I denna fråga har jag inte någon annan mening än utskottet, men jag blev uppkallad av herr Setterbergs i Vilske-Kleva anförande. Liksom nu senast herr Gustafson i Göteborg säger herr Setterberg att det viktigaste är att man skapar förutsättningar för en fri konkurrens, och det kan väl ingen ha någonting att invända emot. Nu säger herr Setterberg att det varit typiskt för t. ex. livsmedelshandeln — jag tror att det främst var den han tänkte på — att där rått en mycket hård konkurrens under senaste decenniet. Ja, det är nog riktigt, men därmed är naturligtvis inte sagt, herr Setterberg, att allt skulle vara välbeställt. När herr Setterberg nämner att man i fråga om handeln eftersträvar att få ett allt större antal märkesvaror, ligger detta i linje med den rationella strävan som präglar t. ex. livsmedelshandeln av i dag. Som en vara för vilken handeln i högsta grad kan ha intresse nämner han kaffet. Jag vill nu egentligen bara fråga: Tycker herr Setterberg också att det finns en konkurrens när det gäller den varan, en konkurrens sådär som motionärerna t. ex. har tänkt sig? Att det råder konkurrens när det gäller kaffeförsäljningen vill jag hålla med om. Det är en hård konkurrens, men jag förmenar att det inte är en priskonkurrens. Det typiska är väl att det är en utpräglad reklamkonkurrens, som förekommer på detta område. Kaffeförsäljningen

Ändring i lagsiftningen om konkurrensbegränsning

torde ta om hand en inte så ringa del av det enorma belopp som reklamen kostar de svenska hushållen. Det är självklart att man härvidlag måste konstatera, att de många miljoner, som kaffereklamen kostar, inte med sannolikhet kommer att påverka den totala konsumtionen av kaffe så särskilt mycket. Nej, det blir väl på det sättet att det härvidlag blir fråga om en tävling mellan de olika företagen i första ledet att svara för så stor del som möjligt av den totala försäljningen — en tävling som sedan kommer att medföra att man undan för undan får allt större reklamkostnader på detta område. Det är enligt mitt förmenande en fråga, som man väl kan uppmärksamma i denna diskussion.

Jag delar i övrigt den mening, som bl. a. herr Kellgren har gett uttryck för, nämligen att dessa frågor är värda ett fortsatt intresse och att det torde bli anledning att senare återkomma till dessa.

Herr KELLGREN (s):

Herr talman! Jag vill bara säga några ord i anledning av herr Gustafsons i Göteborg anförande. Han påstår att en motion sällan har blivit så skoningslöst behandlad, som min motion i detta fall, och hänvisar då till utskottets utlåtande.

Jag kan minsann inte finna detta. Granskar man ordentligt vad som står i utskottets utlåtande, finner man precis motsatsen, och om man också granskar direktiven till de nya sakkunniga, kan konstateras att i dessa direktiv återfinns alla de problem, som har redovisats i motionen. Där har också tagits upp just vad motionen föreslagit, nämligen att man skall undersöka möjligheterna till ett mer offentligt förfarande och försöka undvika den sekretessbehandling, som i dag äger rum.

Jag kan sålunda bara här konstatera, att herr Gustafson har missuppfattat saken. Det är antagligen inte första gången, som en folktopartist inte riktigt för-

står konsumenternas intresse av att det finns en fri konkurrens och att konsumenternas intressen i första hand skall vara vägledande för produktion och distribution.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Det senaste yttrandet visar, hur trängd herr Kellgren är rent sakligt sett.

Jag vill bara än en gång konstatera, att samtliga remissinstanser har avstyrkt motionen. Däremot tycker de, liksom vi, att de liberala principer, som ligger till grund för vår syn på prisbildningen, utgör en viktig fråga och att den skall diskuteras.

Herr SETTERBERG i Vilske-Kleva (h):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten, men jag vill ändå tala om, att jag är överens med herr Kellgren i en sak, som jag förut glömde bort, nämligen presentgivningen. Den har vi fördömt såsom varande olämplig.

Herr Kellgren tog sedan ett exempel ur högen och påpekade, hur viktigt det är att tala om sina priser. Han råkade därvidlag nämna Svenska tobaksmonopolet. Jag vill då tala om, att det skulle vara skamligt, om inte ett monopol skulle kunna hålla samma priser; något annat är väl inte möjligt.

När det gäller märkesvarorna är det svårt att förstå herr Kellgrens uppfattning om vad som kan vara tillfredsställande. Herr Kellgren säger att vi har fått bättre varor genom märkesvaruförsäljningen. Priserna tror han skall kunna bli billigare, om vi sprider ut varorna på flera försäljningshänder. Samtidigt talar han om att den selektiva försäljningen har ett berättigande. Allt det där går kanske inte riktigt ihop. Vad är egentligen en selektiv försäljning? Herr Kellgren vill uttrycka det så, att om man exempelvis på en ort har ett visst antal försäljare, skall det inte hindra att man tillåter en ny försäljare,

Rätt för kommun att uttaga avgifter för förbränning av sopor

som vill sälja sina varor billigare. Jag undrar om ett sådant resonemang kan gå ihop. Åtminstone går det inte försäljningsmässigt ihop i det långa loppet.

Herr Carbell talade om att konkurrens finns i detaljhandelsledet. Han tyckte mest vilja anmärka på de dyra reklamkostnaderna just beträffande kaffet. Nu skall jag inte, då jag inte är expert, närmare gå in på den saken. Men jag vet, och jag håller med herr Carbell om, att reklamkostnaderna ibland synes vara alldeles för stora. Jag har emellertid ingen uppfattning om vad de kan vara per kilogram kaffe, ty det gäller ju att ta hänsyn till mängden, när man bedömer reklamkostnaderna. Att stora företag har stora annonser måste hänga samman med varans försäljning. Jag kan bara säga så mycket till herr Carbell som att det finns märkesvarufabrikanter, som tycker att reklamen varit alldeles för dyr och slutat med den omfattande reklamen — och därmed också fått lägga ner sin tillverkning.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 12

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 53, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen angående förbud mot införsel till riket av varor med oriktig ursprungsbezeichnung.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13**Rätt för kommun att uttaga avgifter för förbränning av sopor**

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 54, i anledning av väckta motioner angående rätt för kommun att uttaga avgifter för förbränning av sopor.

Andra lagutskottet hade till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner,

nr 210 i första kammaren av herrar *Jansson* och *Palm* samt nr 260 i andra kammaren av herr *Sköldin m. fl.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam översyn av de bestämmelser i hälsovårdsstadgan, vilka reglerade frågorna om kommuns rätt att uttaga avgifter för renhållning, i syfte att göra det möjligt för kommunerna att uttaga avgifter för förbränning av sopor.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner, I: 210 och II: 260, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr SKÖLDIN (s):

Herr talman! I egenskap av motionär har jag ett behov av att säga några ord med anledning av det förslag till yttrande över motionen, som andra lagutskottet har presenterat.

Jag vill erinra om att motionens innebörd är att kommunerna skall få rätt att ta ut avgifter för de kostnader, som är förenade med att man bränner sopor i stället för att köra ut dem till en sophög. Andra lagutskottet har för sin del ansett, att en ändring i lagen i detta avseende är överflödig.

Tillåt mig, herr talman, säga att jag är förvånad över att andra lagutskottet har kommit till en sådan ståndpunkt, eftersom de båda organisationer, som företräder våra städer och landskommuner, nämligen Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund, har givit sin anslutning till förslaget om utredning på detta område.

Alla de ledamöter av denna kammare, som är verksamma som kommunalmän i sina hemkommuner, känner mycket väl till de besvärligheter, som är förenade med kvittblivningen av soporna från samhällena. Det är ett obestridligt faktum, att kommunerna är mycket intresserade av att få en vettigare lösning än den

Rätt för kommun att uttaga avgifter för förbränning av sopor

man för närvarande har. Emellertid är det förenat med ganska stora kostnader att ordna detta med s. k. sopförbränningsanläggning, och det är de ekonomiska problemen som skapar svårigheter när det gäller att få kommunerna att gå in för dessa anordningar.

Jag vill erinra om att kommunernas skyldighet i verkligheten endast innebär, att man skall anvisa en plats, på vilken man skall lägga soporna, och se till att denna soptipp sköts på ett sådant sätt att inte några sanitära olägenheter uppstår. Eftersom tätorterna har svårt att ordna detta inom den egna kommunens gränser, blir resultatet att man får köra soporna miljals för att bli av med dem, och så slängs de ut i någon skogsbacke. Någon skall sköta om detta, och de flesta har erfarenheter av att det många gånger finns stor anledning att kritisera hur den saken sköts.

Kommunerna har funnit det vara lämpligt — och det är i överensstämmelse med fastighetsägarnas önskemål i de flesta fall — att samordna borttransporterna, och kommunerna har åtagit sig detta arbete. Kommunerna har då rätt att ta betalt för att man transporterar soporna, och är soptipparna långt bort belägna, blir kostnaderna härför ganska stora. Kommunerna har alltså bara betalat skötseln av tippen på den anvisade platsen.

Andra lagutskottet anser att de utgifter för fastighetsägarna, som skulle vara förenade med att man betalar för förbränning av soporna, borde tas ut skattevägen. Det är väl ett obestridligt faktum att det vore en enklare väg, och i vilket fall som helst behövde man inte gå till detta hus för att få ett sådant beslut, utan det kan man fatta var och en i sin kommun.

Jag vill emellertid beröra detta system att ta ut kostnaderna på skatten, eftersom man i andra lagutskottet, såvitt jag förstår, anser det vara rättvisare. Då vill jag först framhålla den egen-

domlighet med dessa bestämmelser, som ligger i att kommunerna har skyldighet ordna soptipp när det gäller de s. k. hushållssoporna, men att det inte föreligger sådan skyldighet när det gäller soporna från industrien. Om man — såsom förhållandena nu är — går skattevägen, blir alltså resultatet att man tar ut skatt av bolagen eller företagarna, som driver rörelse, för att betala kostnaderna för förbränning av hushållssoporna, medan de själva får betala kostnaderna till hållande av soptipp för sina egna industrisopor. Det kan man väl ändå inte säga är en rättvis ordning.

Det finns, herr talman, flera drastiska exempel på hur det kan gå till. I dag på förmiddagen fick jag en telefonpåringning från förste provinsialläkaren i Stockholms län, doktor Myrgård, som var mycket bekymrad över förhållandena. Han kände till att utskottet avstyrkt motionen, och han talade om de sanitära olägenheter soptipparna skapat. Han sade vidare, att man för Stockholms läns vidkommande höll på att utarbeta ett slags hälsovårdsförordning, som skulle reglera dessa förhållanden på grund av de stora olägenheter som soporna har förorsakat och förorsakar. Han hänvisade till Stockholms skärgård. Man kan enligt herr Myrgårds uppgifter beräkna, att det är ungefär 30 000 människor som sommartid bor i Stockholms skärgård. De har sina sommarstugor, som kanske är byggda i större enheter. Kommunerna skulle alltså ombesörja förintelsen av de sopor, som blir vid dessa sommarstugor, och man skulle lägga kostnaderna på skattebetalarna. Herr Myrgård uppskattade att det var 5 000 människor som bodde i dessa kommuner. Hälften är väl skattebetalare, kanske inte ens det. Dessa människor skulle alltså få betala skatt för att man tar reda på soporna efter 30 000 människor från Stockholm och dess förorter. Bara det är väl bevis nog på det orimliga i tanken att ta ut avgifterna skattevägen.

Rätt för kommun att uttaga avgifter för förbränning av sopor

I sitt remissyttrande har Hyresgästernas riksförbund framhållit, att ett införande av den föreslagna avgiften skulle innebära en höjning av hyrorna. Ja, det är möjligt att det gör under vissa förhållanden. Det är självklart att fastighetsägarna skall ha rätt att ta ut motsvarande avgifter av hyresgästerna. På det sättet blir det givetvis en hyreshöjning. Men det är inte alls säkert att så sker. Jag kan ta ett exempel från min egen hemstad. Tidigare transporterade vi alla sopor till Lövsta, en plats bortom Hässelby. Kostnaderna för själva soptransporten fick vi ta ut av fastighetsägarna. Men sedan byggde vi en sopförbränningscentral inom Sundbybergs hank och stör, vilket innebar att vi förkortade transportererna till bara 300 meter och upp till en halv kilometer. Men vi tar ut samma avgifter som när soporna transporterades till Lövsta. Det skall vi inte ha rätt att göra längre enligt regeringsrättens utslag. Men är det någon som tror att fastighetsägarna betalar ut motsvarande summor till hyresgästerna, om vi avstår från att ta ut ursprungliga avgifter? Självklart inte.

Det är det resonemanget vi för i vår motion. Det kan inte vara rimligt, har vi sagt, att bara en kategori människor skall kunna tillgodogöra sig den samhälleliga insats det här är fråga om.

I motionen och i yttranden från kommunalförbunden har vidare framhållits, att avgifterna för sopornas förbränning har en viss likhet med de s. k. va-avgifterna, och utskottet säger att ordnade avloppsförhållanden höjer fastighetsvärdena. Javisst, men man kan ju aldrig komma ifrån, att de tyngst vägande skälen för lagstiftaren i det fallet var de sanitära olägenheterna. Det var de som gjorde att va-avgifterna infördes. Det framgår tydligt vid läsningen av den proposition som låg till grund för beslutet, sidorna 53—66. Alla kan väl också vara överens om att lagstiftningen om avloppsfrågorna kom minst 25 år för sent — mot bakgrund av det till-

stånd som våra vattendrag i närheten av tätorterna i dag befinner sig. De är till den grad förorenade genom utsläpp av avloppsvatten, att alla människor med något sinne för skönheten i vår natur och våra sjöar är djupt bekymrade. Både Stockholms stad och andra tätorter släpper alltjämt ut förorenat vatten i sjöarna.

Man kan här ta ett drastiskt exempel: Tänk om vi haft torrklosetter i stället för vattenklosetter, och tänk om alla klosettburkarna då hade tömts i Norrström! Då skulle säkert va-lagstiftningen ha tillkommit långt tidigare. Men eftersom avfallet går genom avloppsrör, kom ingen lagstiftning till stånd förrän tillståndet i våra sjöar var nära nog hopplöst.

Om nu va-avgifterna höjer fastighetsvärdet, såsom utskottet påstår, därför att man bygger reningsverk mildts från en tätort, så kan jag inte förstå varför inte fastighetsvärdena påverkas på samma sätt, om man bygger ett värmeverk för att bränna sopor. Som jag sade inledningsvis är de soptippar som finns för närvarande av det slaget att vi borde uppmuntra kommunerna till att försöka bli av med dem.

Vi fick för några år sedan en naturskyddslag, som förbjöd uppsättande av reklamskyltar utefter vägarna på sådant sätt att de utgjorde störande inslag. I TV, radio och tidningspress har man också varit mycket upprörd över sådana campare som skräpar ner i skog och mark — och den kritiken, herr talman, är verkligen fullt berättigad. Det är upprörande att så sker! Men när man kör billass efter billass med sopor från tätorterna och vräker ut dem i skogarna, så talas det varken i TV eller i radio om den saken. Jag tycker det är brist på proportioner, när man påtalar det förstnämnda sättet att förfula vår natur men inte alls bryr sig om det senare. Man har i detta sammanhang gjort vissa antydningar om att man borde inskränka människorna rätten att vis-

Rätt för kommun att uttaga avgifter för förbränning av sopor

tas i skog och mark. Man vill alltså nagga allemansrätten i kanten bara för detta. Men att tillsätta en utredning, så att vi åtminstone kunde få dessa sopproblem klarlagda, har andra lagutskottet tyvärr inte funnit skäl till.

Herr talman! Även om jag finner det tämligen lönlöst att försöka få denna kammare att gå emot vad utskottet föreslagit, yrkar jag dock bifall till den föreliggande motionen.

Häri instämde herr *Hedqvist* (s).

Herr ANDERSSON i Storfors (s):

Herr talman! Efter herr Sköldins utfärliga utläggning av motionärernas önskemål skulle man väl kanske inte behöva lägga sig i denna debatt. Det ärende vi behandlar är emellertid inte enbart ett stadsproblem. Förhållandena ute i landet är precis likadana som de i Solna och Sundbyberg som man här redogjort för.

Många kommuner ute i landet håller för närvarande på att uppföra nya sop- eller renhållningsstationer med moderna ugnar för bränning av avfall. Detta sker för att eliminera olägenheterna med de nuvarande sopstationerna. Men dessa anläggningar kostar mycket pengar. Personligen har jag den uppfattningen att avgifterna bör täcka även driften av anläggningarna. Motionärernas hemställan bör därför tillstyrkas, då avgiften trots utskottets skrivning kan jämföras med den nämnda va-avgiften. Risk finns för att kommunerna i stället för att uppföra tidsenliga förbränningsugnar behåller de gamla sop- tipparna, som är en styggelse i vår natur och som vållar kommunerna mycket stora bekymmer inte minst ur hälsovårdssynpunkt.

Låt mig ta ett exempel på hur det verkligen kan gå till. I en kommun finns för närvarande en soptipp som varit i bruk mellan 15 och 20 år med delvis ordnad förbränning. Den är belägen ungefär fem kilometer utanför

ett samhälle. Kommunen beslutar nu att bygga en ny, tidsenlig renhållningsstation med hel förbränning enligt sopdestruktionssystemet. Den nya stationen ligger på ett avstånd av två kilometer från samhället. För närvarande har man nu en avgift för hämtning och borttransport av soporna med 26 kronor per år och hushåll. När den nya stationen tas i bruk minskas transportvägen, och därmed skulle man således vara tvungen att sänka avgifterna för transporten. Det skulle röra sig om 15 eller 16 kronor. Anser då utskottet att det skulle vara felaktigt om kommunen tog ut samma avgift som förut? Det borde väl inte möta något hinder. Kostnaderna för denna nybyggnad och för den sopförbränningsugn det är fråga om blir ju mycket avsevärda. Nog borde kommunen få behålla den avgift man tidigare haft för att åtminstone täcka driftkostnaderna.

Nu har emellertid såväl Svenska landskommunernas förbund som Svenska stadsförbundets styrelse funnit motionärernas uppfattning befogad. Därför borde utskottet ha kunnat gå på denna linje. Jag finner utskottets avslagsyrkande ej sakligt motiverat och ber därför, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr WACHTMEISTER (h):

Herr talman! Ju högre levnadsstandarden blir, desto mera avfall får vi och desto svårare blir avfallsproblemet att bemästra för våra kommunala myndigheter. Jag tycker att frågan för närvarande betraktas ganska ologiskt. Varför skall just transporten ut till soptippen betalas av fastighetsägarna, under det att anordnandet av denna och förstörandet av soporna betraktas som något som inte skall påligga fastighetsägarna utan skall bekostas av kommunen. Om man skulle vara riktigt konsekvent, skulle hela vägen från det att soporna töms till dess de är förstörda

Rätt för kommun att uttaga avgifter för förbränning av sopor

bekostas av alla kommunens invånare gemensamt.

Då kommunerna växer får vi, som herr Andersson i Storfors påpekade, ett helt annat problem, nämligen för glesbebyggelsen utanför en sådan kommun genom soptippens förläggande i glesbebyggelse. Då borde det väl vara ganska självklart, att avfallsförstöringen får betalas av just dem som anlitar kommunens tjänster i detta avseende. Jag skulle tro att fastighetsägarförbundet och HSB har orätt i sina farhågor beträffande kostnaderna, eftersom kommunerna nu är fullkomligt på det klara med de sanitära olägenheter, som vidlåder en soptipp. Man söker sig långt utanför tätbebyggelsen, där vi får dessa tråkiga anordningar.

En sopförbränningsstation kan, som motionärerna påpekar, läggas in i tätbebyggelsen. Vad vi vinner i transportkostnader uppväger många gånger den eventuella fördyring av de andra kostnaderna, som kan komma till stånd för själva sopförbränningen. Det kan för övrigt, som HSB påpekar, också tänkas att denna anordning av sopförbränningen blir lönsam. I så fall får man givetvis förutsätta, att de avgifter som uttas av fastighetsägarna blir lägre.

Jag betraktar detta problem främst ur naturskyddssynpunkt. Hur det ser ut i våra marker lär det väl vara överflödigt att närmare gå in på i denna kammare. Den nedskräpning, som sker av normal tanklöshet, känner vi alla till. Den nedskräpning, som sker på varje enskild gård, är inte något problem. Värre är det med de sophögar, som uppkommer då invånare från tätorterna tar med sig en billast med skräp och stjälp ut i första bästa sopbacke, eller då man proppar vägförvaltningens soptunnor så fulla med skräp, att det inte blir någon plats för vägtrafikanternas normala avfall.

I detta avseende är det ett ganska tvevelaktigt nöje att bo i närheten av en tätort. Jag har råkat ut för dessa pri-

vata sophögar ganska många gånger, och jag har fördenskull låtit trycka särskilda plakat med texten: »Så här bär sig ett svin åt!» Jag sätter upp dessa skyltar vid sophögarna för att försöka avskräcka från nedskräpningen vid de allmänna vägarna. Jag hade gärna velat visa kammarens ledamöter ett sådant plakat i dag, men jag kan tyvärr inte göra det, ty upplagan har tagit slut. Jag blir tvungen att trycka en ny; så allvarligt är problemet. Av denna orsak måste vi — där är jag helt ense med motionärerna — på allt sätt uppmuntra kommunerna att sätta i gång sopförbränningsanläggningar. Av pedagogiska skäl är det angeläget, att de därav föranledda kostnaderna inte tas bort från debetsedelns kommunalskatteram, utan att de som åstadkommer avfallet, också får klart för sig att det är just de som får bidra till dess förstöring. Man måste självfallet, vilket också herr Sköldin nyss sade, förutsätta att det i 4 § hyresregleringslagen införes rättighet för hyresvärd att träffa särskilt avtal om hyrestillägg som kompensation för avgifter.

Då jag förutsätter att en sådan lagändring kommer att ske, yrkar jag för min del bifall till motionen.

Herr SVENNING (s):

Herr talman! Jag vill först rätta till vad herr Wachtmeister sade. Det är inte HSB som skrivit under detta, utan det är Hyresgästernas riksförbund, vilket är en helt annan sak. Denna fråga är helt enkelt en hälsovårdssak, och ingenting annat. Vi har inom Föreningen för allmän hälsovård dryftat detta mycket ingående. Det finns ingen där som förutsätter annat än att detta är en kommunens angelägenhet. Jag ansluter mig helt till utskottets skrivning: »Allmänna avstjälpningsplatser och i förekommande fall allmänna destruktionsanläggningar anordnas bl. a. för att förhindra sanitär olägenhet, vilket är ett

Rätt för kommun att uttaga avgifter för förbränning av sopor

gemensamt intresse för alla inom kommunen bosatta personer. Det synes därför utskottet rimligt, att kostnaderna härför i princip påföres samtliga kommunens invånare.» Det är också det riktiga.

Här skall man på nytt belasta hyresgästerna med avgifter. Förutom de generella hyreshöjningarna har vi på sista tiden fått extra avgifter för vissa fastigheter, såsom tilläggskompensation för vissa räntekostnader och särskilda kostnader för avloppsanläggningar, som hårt kan belasta och belastar utgående hyror. Till detta skulle man nu få en extra sopförbränningsavgift. Hur långt skall man fortsätta på denna väg? Både fastighetsägare och hyresgäster är fullt klara över att man inte kan fortsätta med detta. Det blir ett kineseri utan like, vilket också fastighetsägarna själva säger: »Den redan nu alltför oformliga och invecklade regleringslagstiftningen skulle därigenom ytterligare kompliceras.»

Jag instämmer helt i dessa synpunkter, och jag vill vidare säga, att om denna sopförbränningsavgift skulle utgå, kan med all rätt befaras, att man kommer att söka upp andra före detta kommunala avgifter som man kan pålägga hyresgästerna. Man tar från skattsedeln och lägger i stället på en indirekt skatt. Det är ingenting annat det är fråga om. Detta tycker vi inte man kan fortsätta med. Är detta något annat än en överflyttning av vissa kommunala kostnader på särskilda medborgargrupper? Att anordna allmänna avstjälningsplatser och destruktionsanläggningar måste betraktas som ett gemensamt samhällsintresse. Det är i högsta grad en hälsovårdsfråga. Kostnaderna för dessa anläggningar bör bestridas av samtliga kommunens medlemmar, och man bör inte plöttra på ett område, där man inte har någon anledning att plöttra.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr JACOBSSON i Tobo (fp):

Herr talman! Motionärerna vill att kommunerna skall få rätt att ta ut kostnaderna för sopförbränning av fastighetsägarna. Enligt nu rådande uppfattning är destruktion av sopor en åtgärd till förmån för samtliga kommunens medlemmar och bör därför finansieras med skattemedel. Denna uppfattning har utskottet ansett riktig. Kommunala angelägenheter till förmån för samtliga i kommunen bosatta personer bör finansieras skattevägen.

Motionärerna menar att kommunernas intresse för att anlägga sopförbränningsanläggningar skulle öka, om de fick lov att ta ut avgifter för sopförbränningen. Jag vill hålla med motionärerna om att det är angeläget, att sådana anläggningar uppförs i erforderlig utsträckning. Men man får hålla i minnet att anläggningarna blir varken dyrare eller billigare om de bekostas med avgifter än om det sker med skattemedel.

Utskottet har sett detta ytterst som en fördelningsfråga. Det får nämligen förutsättas att även en avgiftsfinansiering kommer att belasta så gott som samtliga kommunmedlemmar. Fastighetsägarnas avgifter får sålunda antas bli i stor utsträckning överförda på hyresgästerna. Men vid skattefinansieringen tas i viss utsträckning hänsyn till de olika kommunmedlemmarnas bärkraft, något som inte blir fallet vid en avgiftsfinansiering. I detta sammanhang vill jag erinra om att inte bara fastighetsägareförbundet utan även Hyresgästernas riksförbund avstyrkt bifall till motionerna.

I motionerna dras också en parallell med avloppsavgifterna enligt lagen om allmänna vatten- och avloppsavgifter. Denna parallell håller enligt utskottets mening inte streck. Visserligen kan man säga, att anläggande av allmänna avloppsledningar är en kommunens allmänna angelägenhet liksom inrättande av sopförbränningsanläggningar och att,

Rätt för kommun att uttaga avgifter för förbränning av sopor

när nu kommunerna får ta ut avgifter för avloppsanläggningarna, detsamma borde vara tillåtet i fråga om sopförbränningsanläggningarna. Men här föreligger dock en viktig skillnad. Anläggandet av en allmän avloppsanläggning kan förutsättas i icke obetydlig grad påverka värdet av de därav berörda fastigheterna i höjande riktning. Något liknande kan knappast tänkas ske genom inrättande av en sopförbränningsanläggning.

Slutligen vill jag framhålla, att det skulle vara inkonsekvent att — såsom motionärerna tydligen tänker sig — införa avgiftsrätt beträffande sopförbränningsanläggningar men inte i fråga om allmänna avstjälningsplatser. De remissinstanser som ställt sig positiva till förslaget — Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund — påpekar också att avgiftsrätten måste få en vidare omfattning än som föreslås i motionen. Ett genomförande av motionsförslaget skulle medföra en haltande rättstillämpning.

Med åberopande av vad jag anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SKÖLDIN (s):

Herr talman! Herr Jacobsson i Tobo säger att denna avgift inte skulle komma att tas ut efter bärkraft. Men detta borde man väl ha tänkt på även när man införde va-avgifterna. Det går väl till så, då fastighetsägaren åläggs att betala en viss avgift, varvid ett belopp fastställs för hela fastigheten, varefter kostnaden slås ut på bad, kök etc. Sedan blir det lägenhetens totalyta som läggs till grund för avgifterna. Så sker i fråga om va-avgifterna, och skulle det bli en merkostnad för hyresgästerna vad gäller sopbränningen, kommer man nog att förfara på samma sätt. Mot den bakgrunden är herr Jacobssons resonemang felaktigt.

Jag kanske skall erinra om att Sven-

ska landskommunernas förbund, som inte är alldeles obekant för herr Jacobsson, har tillstyrkt motionen.

Till herr Svenning vill jag säga att jag som medlem av Hyresgästföreningen skulle bli i hög grad besviken, om denna — när nu fastighetsägarna och hyresgästerna för en gångs skull kommit på samma linje — skulle sakna möjligheter att tillvarata hyresgästernas intressen. Hyresgästföreningen har ju så ofta annars framgångsrikt fört hyresgästernas talan.

Herr talman! Jag anser, av de skäl jag redovisat, att det inte finns anledning att gå emot motionen.

Herr JACOBSSON i Tobo (fp):

Herr talman! Jag skall inte mycket förlänga debatten, men jag måste framhålla, att en väsentlig sak är, att systemet inte får gälla enbart förbränningsanläggningar utan all annan destruktion. Det är hälsovårdsstadgan som bestämmer, hur destruktionen skall gå till. Vad transporten beträffar har vi sett att man kan använda sig av avgiftssystemet, men skall man införa avgifter kan man inte göra det enligt hälsovårdsstadgan, utan det måste bli en kommunal avgiftslag.

Herr SKÖLDIN (s):

Herr talman! Jag kan inte förstå varför man inte skulle kunna göra som jag föreslår i det här fallet — precis så har man ju gjort tidigare i fråga om va-avgifterna. Men då motionen är skriven på det sättet, att man skulle få ta ut dessa avgifter endast för förbränning av sopor, och eftersom både Stadsförbundet och Landskommunernas förbund förordat en utredning, som svepte över hela fältet och alltså inte avsåg endast detta område, så skulle väl ändå herr Jacobsson i Tobo liksom övriga ledamöter av andra lagutskottet ha kunnat begära en förutsättningslös utred-

ning i stället för att, såsom skett, bara hänga upp sig på värmeverket!

§ 15

Decentralisering av tillståndsgivningen
beträffande yrkesmässig biltrafik

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Sköldin begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 56, i anledning av väckta motioner angående decentralisering av tillståndsgivningen beträffande yrkesmässig biltrafik.

Sedan utskottets hemställan föredragits anförde:

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (cp):

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 54, röstar

Herr talman! Vid punkt A i detta utskottsutlåtande har jag fogat en blank reservation, och jag vill nu med ett par ord motivera denna.

Ja;

Besparingsutredningen lade fram ett förslag om decentralisering av tillståndsgivningen beträffande yrkesmässig biltrafik, som ligger till grund för motionerna I: 209 och II: 265. I dessa motioner hemställas, »att riksdagen måtte besluta att statens biltrafiknämnds prövning av tillstånd till beställningstrafik för godsbefordran överflyttas på länsstyrelserna». Detta skulle innebära ett snabbare och enklare förfarande. Man skulle därigenom slippa det dubbelarbete som nu förekommer och vidare skulle man undvika personalökning.

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit de i ämnet väckta motionerna I: 210 och II: 260.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Sköldin begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 114 ja och 45 nej, varjämte 19 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 14

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 55, i anledning av väckta motioner om vissa undantag från bestämmelserna angående yrkesmässig automobiltrafik.

Utskottets hemställan bifölls.

Besparingsutredningens förslag har även på denna punkt varit föremål för remissbehandling. I vad gäller det praktiska förfarandet vid ett överförande av tillståndsgivningen är det symptomatiskt, att tio länsstyrelser plus överståthållarämbetet och statens organisationsnämnd tillstyrkt förslaget, medan endast två centrala organ avstyrkt, nämligen järnvägsstyrelsen och biltrafiknämnden. Dessutom avstyrkte 1953 års trafikutredning. I sin skrivning har utskottet endast refererat de avstyrkande organen men inte sagt något om de tillstyrkande — trots att dessa dock är fyra gånger flera.

För min del är jag inte lika villig som utskottet att undervärdera länsstyrelsernas ståndpunktstagande på denna

Decentralisering av tillståndsgivningen beträffande yrkesmässig biltrafik

punkt. Även om förslaget inte för dagen kan helt realiseras hade man nog förväntat, inte minst med hänsyn till remissinstansernas ståndpunkt i frågan, en något positivare inställning från utskottets sida till principfrågan.

Jag har, herr talman, velat framföra dessa synpunkter, ty jag tror att det finns möjligheter till en decentralisering på detta område. Jag tror också det skulle gå att få den effektiv och att det föreslagna systemet skulle bli både enklare och billigare än det nuvarande. Jag har intet yrkande.

Herr NILSSON i Tvärålund (cp):

Herr talman! Jag har tillsammans med några medmotionärer yrkat på att den tillståndsgivning, som statens biltrafiknämnd handhar, skall decentraliseras till länsstyrelserna i enlighet med besparingsutredningens förslag. Andra lagutskottet har, såsom herr Gustavsson i Alvesta nyss sade, avstyrkt motionen med hänvisning främst till 1953 års trafikutrednings avstyrkande remissyrkande.

Vi motionärer tog särskilt intryck av att alla länsstyrelser, som fått tillfälle yttra sig över besparingsutredningens förslag i detta avseende, hade tillstyrkt detsamma. Vi anser att ett så samstämt uppträdande av länsstyrelserna, som borde ha stor erfarenhet i dessa frågor, måste väga tungt vid bedömningen av hur tillståndsgivningen i detta fall lämpligast skall organiseras.

Av utskottsutlåtandet framgår att man numera inte längre kan särskilja fjärrgodstrafik från lokalgodstrafik därigenom att de tyngre bilarna skulle ombesörja den förra och de tre lättare den senare godstrafiken. I allt större utsträckning betjänas även lokalgodstrafiken numera av tyngre fordon. Den snedbelastning av tillståndsgivningen, som blivit följderna av den tekniska utvecklingen mot övergång till tyngre fordon även i fråga om lokalgodstrafiken, avhjälpes endast delvis genom utskot-

tets tillstyrkan av motion nr 546. Denna innebär en höjning av de maximilaster i fråga om godsbefordran, som länsstyrelserna skulle få rätt att besluta om. Även den nya kompetensfördelningen mellan länsstyrelserna och statens biltrafiknämnd synes vara mindre rationell.

År 1948 förordade decentraliseringsutredningen i en promemoria att biltrafiknämndens befattning med samtliga frågor om tillstånd till beställningstrafik och med frågor om tillstånd till linjetrafik som inte berörde mer än två län, skulle överflyttas till länsstyrelserna. Utredningen ansåg också att biltrafiknämnden hade möjligheter att påverka tillståndsgivningen dels genom upplysnings- och rådgivningsverksamhet och dels genom att i särskilda fall, där nämnden hade annan mening än vederbörande länsstyrelse, besvärsvägen bringa frågan under Kungl. Maj:ts prövning. Detta diskuterades i riksdagen 1950, men man var då inte beredd att ta steget fullt ut utan höjde viktgränsen i samma utsträckning som man i dag är beredd att göra.

Denna fråga om tillståndsgivning för godsbefordran är ju av rent praktisk art. Mig förefaller det som om decentraliseringsutredningen hade ett ganska gott praktiskt grepp om problemet. Även om jag som motionär inte kan anse att utskottets ställningstagande att höja viktgränserna är tillfyllt, så är därmed ändå ett steg i rätt riktning taget. Jag ville bara med detta ha sagt, att det kan finnas skäl för att ta ytterligare ett steg mot en decentralisering.

Herr talman! Jag har för dagen intet yrkande.

Herr SUNDELIN (s):

Herr talman! Även jag skulle vilja säga några ord i anslutning till det nu förevarande utlåtandet ifrån andra lagutskottet, nr 56. När jag undertecknade motionen 546 i denna kammare gjorde

Decentralisering av tillståndsgivningen beträffande yrkesmässig biltrafik

jag det därför att jag ansåg, att den nuvarande handläggningen av ansökningar om tillstånd att utöva yrkesmässig lastbiltrafik inte är ändamålsenlig. Behandlingen av ärendena tar allt för långt tid och drar i många fall onödiga kostnader för sökandena. Den nuvarande förordningen innebär att ansökningar om trafiktillstånd skall avgöras av biltrafiknämnden när det gäller bilar av större lastkapacitet än 4,5 ton och för bil och släpvagn tillsammans 5,5 ton. Länsstyrelserna handlägger ärendena för bilar med lägre lastförmåga. Det bör kanske nämnas att i vissa fall handlägges biltrafikärendena av polismyndigheterna. I de ärendena biltrafiknämnden skall besluta, har länsstyrelsen att verkställa utredning, vilket får anses naturligt, eftersom den bättre än biltrafiknämnden kan avgöra trafikens behövlighet och de villkor i övrigt som bör föreligga för ärendets avgörande. Därefter går ärendet med länsstyrelsens yttrande till biltrafiknämnden för slutligt avgörande. Förfarandet innebär förseningar och dubbelarbete, som är till nackdel, inte bara för vederbörande sökande utan även för myndigheterna. Meningen med den nuvarande kompetensfördelningen mellan biltrafiknämnden och länsstyrelserna är, att länsstyrelserna skulle bevilja trafiktillstånden för den lokala trafiken och biltrafiknämnden för fjärrtrafiken och långlinjetrafiken, ett förhållande som jag anser bör bestå till dess formerna för hela lastbilstrafiken omprövas. Men för att detta förhållande skall vara något så när realistiskt måste en omfördelning komma till stånd.

Det är, herr talman, alldeles klart, att man kan göra, som herr Nilsson i Tvärålund sade, nämligen överföra hela denna verksamhet på länsstyrelserna. Men jag är inte alldeles säker på att man, om man i hela dess vidd skulle överföra denna verksamhet på länsstyrelserna, därmed skulle vinna den mest rationella och ändamålsenliga handlägg-

ningen. Jag tror nämligen att man får ta det successivt. Framför allt bör man avvakta vad som i denna fråga kan komma att föreslås av 1953 års trafikutredning.

Då jag tagit upp denna fråga har jag utgått närmast från att man inte rimligen kan överlåta åt biltrafiknämnden att avgöra alla de småärenden som det efter nuvarande förhållanden kommer att gälla.

Även om länsstyrelserna skulle bevilja trafiktillstånden för fordonsstorlek av 7 respektive 10 ton, kommer biltrafiknämnden att behandla en stor del av den lokala trafiken, eftersom utvecklingen går mot större och större fordon även för de lokala transportererna. En förändring från 4,5 till 7 ton skulle icke på något sätt äventyra biltrafiknämndens möjligheter att hålla greppet över fjärrtrafiken, utan tvärt om borde det då bli möjligt att på effektivare sätt verka för en rationellare och ekonomiskt bättre trafik. De mellan 1 500 och 2 000 fjärrtrafikbilägarna har mycket större lastfordon. Dessa och eventuellt ytterligare tillkommande fjärrtrafikbilägares tillståndsärenden kommer även i fortsättningen att handläggas av biltrafiknämnden. Förutsättningarna för att fjärrtrafiken över huvud taget skall ekonomiskt kunna utföras är att lastkapaciteterna i mycket hög grad överstiger 7 respektive 10 ton.

Statens biltrafiknämnd, som yttrat sig över motionen, har i allt väsentligt tillstyrkt, men uttalat att gränsen bör sättas till jämnt tontal för att man bättre skall kunna utnyttja redan befintligt statistiskt material m. m. Nämnden föreslår att i motionen föreslagen vikt av 6,5 ton minskas ner till 6 ton. Jag vill med anledning därav framhålla, att när gränsen 6,5 ton skrevs in i motionen var det den siffra som kom fram efter en omräkning av tidigare års statistikuppgifter. Tar man hänsyn till de allra senaste årens utveckling kommer man fram till att 6,5 ton är i lägsta laget och

Decentralisering av tillståndsgivningen beträffande yrkesmässig biltrafik

bör, om en förändring till jämna tal skall införas, höjas till 7 ton, som för övrigt också framhållits i en del yttranden. Den just nu pågående förändringen mot ännu större fordonsenheter inom lokaltrafiken, till följd av att transportsträckorna blir längre och längre och omfattningen av skogstransporterna ökar, styrker ytterligare angelägenheten av att ändringen sker uppåt till 7 ton.

Utskottet tillstyrker motionen och anför: »Av de 20 545 tillstånd till beställningstrafik för godsbefordran, som var gällande i mars 1960 och utfärdade av nämnden, torde sålunda enligt nämndens egen uppskattning endast omkring 1 500 nyttjas regelbundet för fjärrtrafik och 1 500 till 2 000 mera sporadiskt användes för sådan trafik. Utskottet anser därför starka skäl föreligga för en höjning av ifrågakvarande viktgränser, så att den ursprungliga kompetensfördelningen i görligaste mån kan återställas.» Utskottet anför sedan att det inte anser sig böra fastslå någon viktgräns utan föreslår att Kungl. Maj:t efter närmare överväganden lägger fram förslag.

Herr talman! Med vad jag här i kortet anför har jag ytterligare velat understryka angelägenheten av att en ändring kommer till stånd så fort som möjligt samt att, därest en avrundning till jämna tontal, som förordats av biltrafiknämnden, föreslås, bör dessa sättas till sju ton. I övrigt ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NILSSON i Göteborg (s):

Herr talman! Ingen av de föregående talarna har funnit skäl yrka avslag på andra lagutskottets förslag. Ur den synpunkten kan det vara onödigt att utbreda sig vidare över detta spörsmål. Jag vill emellertid påpeka för herr Sundelin, som i sin motion yrkat att viktgränsen för lastbilar ändras från

nuvarande 4,5 till 6,5 ton och för lastbilar med släp från 5,5 till 8 ton, att jag tycker att herr Sundelin kan vara belåten med utskottets skrivning, eftersom utskottet hemställt att Kungl. Maj:t måtte få ta detta spörsmål under övervägande.

Övriga motioner har utskottet avstyrkt.

Herr Gustavsson i Alvesta förebrådde utskottet för att det inte redovisat de remissyttranden, som hade tillstyrkt besparingsutredningens förslag. De står emellertid angivna i utlåtandet, och det är inte alltid kvantiteten av remissyttranden som är avgörande, utan man måste också bedöma tyngden i yttrandena. Tre remissinstanser, statens biltrafiknämnd, 1953 års trafikutredning och järnvägsstyrelsen, har sålunda förebragt mycket starka skäl för att man inte nu skall vidtaga de ändringar som motionärerna föreslår.

Utöver de nu föreliggande motionerna har andra lagutskottet enbart i år haft ytterligare ett par motioner om förändringar i 1940 års förordning angående yrkesmässig automobiltrafik. Jag undrar om inte motionärerna förbiser själva grundvalen för denna förordnings tillkomst 1940. Departementschefen anförde då bland annat: »Möjligheten att åstadkomma en planmässig transporthushållning synes mig i första hand bero på att åtgärder vidtagas för att förhindra, att en lokal myndighet kan meddela trafikillstånd, som minska eller omintetgöra verkan av åtgärder, som av annan myndighet vidtagits i nyss angivna syfte.» Det skulle innebära att man frantog biltrafiknämnden den övervakning som den har över transportområdet i detta avseende och överlämnade den till 25 olika tillståndsmyndigheter, alltså länsstyrelserna. Man skulle råka in i ett tillstånd som ungefär motsvarade det som rådde på detta område inom trafiken, innan detta sammanförande av tillståndsgivningen kom till stånd. Om motionärerna närmare

Decentralisering av tillståndsgivningen beträffande yrkesmässig biltrafik

vill granska detta spörsmål, skall de säkerligen finna, att man inte utan vidare skiljer bort en bestämmelse av den karaktär som vi nu har.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (cp):

Herr talman! Herr Nilsson i Göteborg säger att det inte främst är mängden av yttranden utan deras tyngd som man måste taga hänsyn till. Nu tror jag att man kan säga, att två av de avstyrkande instanserna i någon mån är part i målet, nämligen statens biltrafiknämnd och järnvägsstyrelsen. Det är dock tio länsstyrelser och överståthållarämbetet som har tillstyrkt. Man kan inte helt fränkänna dem kompetens att bedöma denna fråga. Därtill kommer att de har yttrat sig just över frågan om att kunna samordna tillståndsgivningen och har ställt sig positiva därtill.

Herr NILSSON i Tvärålund (cp):

Herr talman! Herr Nilsson i Göteborg tror att det skulle bli oreda, om varje länsstyrelse själv fick befogenhet att ge det tillstånd, som biltrafiknämnden nu beslutar. Jag vill peka på vad decentraliseringsutredningen sade år 1948, nämligen att man förutsatte att biltrafiknämnden genom en upplysnings- och rådgivningsverksamhet skulle kunna ha inflytande på tillståndsgivningen och att man i de fall, då nämnden hade en annan mening än vederbörande länsstyrelse, skulle besvärsvägen bringa frågan till Kungl. Maj:ts prövning. Man kunde därigenom få fram en genomgående praxis.

Jag föreställer mig också att biltrafiknämnden inte gärna fattar beslut i dessa ärenden utan att ha inhämtat remissyttranden från vederbörande länsstyrelser. Länsstyrelserna kan inte fränkännas erfarenhet och kunnande just i dessa frågor. De handhar dem ju varje gång ett sådant här ärende skall avgöras, också när avgörandet sker i bil-

trafiknämnden. Andra lagutskottet uttalade också år 1950, att man ansåg att t. ex. decentraliseringsutredningens förslag i det fallet hade ett visst värde men att man inte då vågade ta steget fullt ut. I dagens läge borde man gott kunna göra det, särskilt som det inom besparingsutredningen rådde enighet om saken.

Genom att den lokala trafiken i mycket stor utsträckning ombesörjes av tunga fordon — jag erinrar t. ex. om transporten av timmer, massaved och andra timmervaror, grus o. s. v. — kommer också dessa ärenden att hamna under biltrafiknämndens avgörande, oavsett om det sker en ändring beträffande tillståndsgivningen för den lokala trafiken eller icke. I motsats till herr Sundelin kan jag därför inte finna det riktigt rationellt att i nuvarande situation låta tyngden på fordonen bli avgörande för tillståndsgivningen.

Herr NILSSON i Göteborg (s):

Herr talman! Utöver vad jag tidigare yttrade vill jag bara erinra om att 1953 års trafikutredning har detta spörsmål under behandling. Innan utredningen framlägger sitt förslag har ju inte riksdagen någon anledning att ändra på förordningen i den riktning som motionärerna önskar.

Härmed var överläggningen slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 16

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 61, i anledning av väckta motioner om skyndsamt behandling av vissa frågor angående yrkesmässig biluthyrning.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 17

Herr TALMANNEN anförde:

Beträffande plena i nästa vecka får jag meddela följande.

Plena hålles, om intet oförutsett in-

Interpellation ang. obligatorisk säkerhetstestning av bilar

träffar, tisdagen den 15 november kl. 16.00 (bordläggningsplenium), onsdagen den 16 november kl. 11.00 (arbetsplenium) och fredagen den 18 november kl. 14.00 (bordläggningsplenium).

§ 18

Interpellation ang. obligatorisk säkerhetstestning av bilar

Ordet lämnades på begäran till

Herr ELMWALL (cp), som yttrade:

Herr talman! Olyckan i Barva utanför Eskilstuna för några dagar sedan, då två ungdomar dödsförgiftades av koloxid i en parkerad bil, har ånyo klaggjort nödvändigheten av att frågan om säkerhetstestningen av framför allt begagnade bilar snarast bringas till en tillfredsställande lösning. De omständigheter, som framkommit i detta fall, belyser de stora risker, som nu ofta är förenade med inköp av begagnade bilar. Ifrågasvarande bil, som var tillverkad 1950, hade för kort tid sedan övergått till den nye ägaren men då tydligen icke underkastats någon säkerhets- eller kvalitetskontroll. Den nye ägaren hade — enligt vad som framkommit — klagat över lukten i bilen men av firman som sålde bilen fått beskedet, att det inte var någon risk att använda bilen. Den besiktning, som ägt rum efter olyckan, har emellertid visat att bilen varit — såsom det uttryckts i ett sammanhang — rena gaskammaren.

Frågan om en obligatorisk säkerhetstestning av bilarna har i tidigare sammanhang varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. 1953 års trafiksäkerhetsutredning föreslog i sitt betänkande 1957, att kontrollbesiktning skulle föreskrivas i fråga om bil som genom köp, byte eller gåva övergår till annan ägare, därest vid tillfället i fråga 5 år förflutit efter utgången av det år, som angivits som fordonets modellår. Proposition härom har inte förelagts riksdagen. Vid upprepade tillfällen har emel-

lertid riksdagen understrukit angelägenheten av en tillfredsställande kontrollbesiktning av begagnade bilar men samtidigt uttalat sig för att man i första hand borde sträva efter en sådan förstärkning av statens bilinspektionsresurser, att inspektionen kunde klara de ökade uppgifter, som skulle följa av att ytterligare besiktningsskyldighet infördes. Förslag om att erkända privata bilfirmor skulle kunna användas som auktoriserade biltestare har avvisats.

Naturligtvis strävar man inom bilbranschen till en sanering av handeln med begagnade bilar. Vissa bilfirmor underkastar begagnade bilar, som de utbjuder till försäljning, en noggrann testning, medan andra bilförsäljare inte utför någon undersökning. Det uppges att bilar över huvud taget inte testas, när de blivit så gamla som 10 år.

Målsättningen torde böra vara en obligatorisk årlig säkerhetstestning av bilarna ur såväl trafiksäkerhets- som kvalitetssynpunkt. Om en sådan kontroll inte kan genomföras inom den överskådliga framtiden, bör det dock vara möjligt att se till att det äldre bilbeståndet kontrolleras. När en äldre bil övergår till ny ägare bör säljaren vara ålagd att förete protokoll över testning rörande bilens beskaffenhet.

Det har tidigare förutsatts, att den statliga bilinspektionen helt skall ha hand om säkerhetstestningen av bilar. Även om en viss upprustning kunnat ske av inspektionen, synes det kunna befaras att densamma ännu icke på lång tid kan få erforderliga resurser för en tillfredsställande säkerhetstestning. Enligt min mening är det då anledning att på allvar överväga möjligheterna av att för testningen använda erkända bilfirmor, som auktoriseras för uppgiften.

Med anledning av vad jag här har anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få ställa följande frågor:

Har herr statsrådet för avsikt att inom

Interpellation ang. obligatorisk säkerhetstestning av bilar

snar framtid vidtagna åtgärder för införande av obligatorisk säkerhetstestning av i första hand äldre bilar?

Är herr statsrådet i så fall beredd övertvåga möjligheterna av att anförtro sådan testning åt erkända bilfirmor, som auktoriseras för uppgiften?

Denna anhållan bordlades.

§ 19

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 354, till Konungen i anled-

ning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar, m. m., såvitt avser Tjugby Boställsgård 3¹ i Östergötlands län m. fl. fastigheter.

§ 20

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 17.08.

In fidem

Sune K. Johansson
